

สมเด็จพระป<เส>น<เส>

ประชุมฯคหหมายเหตุเรื่องปราบกบฎเกียงจันท์

สำมาด้วยไทย พราชาสากกลกิจประมวญ (ม.ล. แปลง ป่าลักษณศร)

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

เจ้าอนมารดา หม่อมราชวงศ์แสง รัชการดี ✕

ณ เมรุวัดเบญจมบพิตร

วันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙

ใบพิมพ์ ไทยพัฒนา

DS
581.2
.ป.46

លោកស្រី អ៊ុនមុគ្គោនយំនាកូនិយទេរិនរាជ
20 ន.ក្រោមជាន់រាជធានី ភ្នំពេញ កម្ពុជា

ประชุมฯทมายเหกเรืองปราบกบฎเดี่ยงจันท์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

เข้าใจอ่อนน้อมกรุณา หม่อมราชวงศ์เสง รัชกาลที่ ๕

ជាមុនវគ្គបេរិយានមិនមែន

ເມືອງນະເມີຍ ພ.ກ. ໂດຕ

ໄຊ່ພິມພໍ ໄຊການທີ່ພວດແຫຼ່ມາດ

DS
581-2
2/46

เลขที่นี่.....
เลขทะเบียน..... 04864
วันที่..... - 4 ก.ค. 2541

คำนำ

สำมาด้วย พระยาสากัดกิจประมวญ (หม่อมหลวงแปดก ป่าด กะวงศ์) นามแห่งความยังราชยัณฑ์ทิคิยสภากว่า ในงานพระราชทาน ไฟเดิงศพ เจ้าขอมมาราทม่อมราชวงศ์แสง รัชชากลัดที่ ๔ ซึ่งสมเด็จ พระศรีสุวินทิรนารามราชเทวี พระพันวัสดามาครุณาเจ้า ทรงเมินเจ้าวานนี้ พระยาสากัดกิจประมวญ ให้รพิมพ์หนังสือแยกสมบทในงานนี้ เช่นการ สนองคุณในฐานที่เจ้าขอมมาราท หม่อมราชวงศ์แสง เมินญาติผู้ใหญ่ และเป็นผู้อ้างเรื่องเพื่อแก่พระยาสากัดฯ มาช้านาน และพระยาสากัดฯ ไก้น้ำหนังสือนิราสกัพเวียงรันท์ ซึ่งหม่อมเจ้าทั้งในกรมหลวงเสนา บริรักษ แต่งไว้เมื่อกวาระสก์ที่ไปในกองทัพปราชบุกขูเวียงรันท์ มาหารือ ราชยัณฑ์ทิคิยสภากวาย ว่าจะเมินหนังสือคิควพิมพ์แยกในงานนี้หัวข้อ ถ้ากิราษยัณฑ์ทิคิยสภาระมีหนังสือเรื่องไกท์ควรจะรวมพิมพ์กับนิราสเวชัง ให้บ้าง ราชยัณฑ์ทิคิยสภาระณาแล้วเห็นว่า หนังสือนิราสกัพเวียงรันท์ นั้น แม้จะไม่ยกขันพิราวดาในทางวรรณคดีเลย ก็ยังเป็นภาคหมาย เหกดสำคัญในพงศานุภาพ ซึ่งผู้แต่งได้ไปพิบูรณ์มากับคนเชียงในสมัยนั้น เป็นหนังสือสมควรพิมพ์ให้เผยแพร่ แต่ให้มีภาคบัญชาน กัวบี้เป็นหนังสือ ซึ่งผู้มีสกัดเนื่องกันได้แต่งไว้ กรรมการร่างแนะนำหนังสือในหลวงสมก ๊อก ๒ เรื่อง ก็คงนิราสกัพเวียงรันท์ พระนิพนธ์ของกรมหมุนເງິນ ออกศิร (กรมสมเด็จพระเจชាកิรි) เรื่อง ๑ กับภาคหมายเหດปราชบุกขู เวียงรันท์ เรื่อง ๒ ซึ่งเห็นว่า ถ้าจะรวมพิมพ์รักษาไว้ ในเดิมเก็บไว้กัน

(๖)

ก' เนื่องจากการสมควร พระยาສากล ฯ เห็นชอบทั้งวัย จังหวัมพิมพ์เบนสมก
เต็มนั้น อนงส์สมเกียรติกรรมพะยำคำร้องราชาনุภาพ ไก้กวงพระนิพนธ
พระศรีวาระเริ่งรันท ไว้ข่าย่างบชฯ คลอกดงเหอกการณ์ท่าเกิกขยูนกระหั้ง
ป่วยป่วยลงเรียบร้อย ไก้น้ำพระนิพนธอนั้นมาพิมพ์ไว้กวย

อนงส์พระยาສากล ฯ ไก้เริ่งประวัติของผู้มีพระบรมราชโองการให้พิมพ์ไว้
เบนกระลอกกวย จังไก้ พิมพ์ไว้ก็อค่าน้านไป

ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๗๗ พฤษภาคม ๒๕๓๓

ประที

เจ้าออมมาราหม่อมราชวงศ์แสง รัชชากลตที่ ๔

เจ้าออมมาราหม่อมราชวงศ์แสง เป็นยศกิริหม่อมเจ้านิม ป่าสักะ
วงศ์ ในกรมหมื่นราษฎร์ หม่อมน้อยคือเจ้าที่นัดรวมห้องพระบรมฯ เบี้ยบ่า
มาราหม่อมราชวงศ์แสงซึ่งหม่อมพัก ฯ เป็นยศคิริพระยาส่วนพระราชน
เสนา (กลิบ) เจ้าออมมาราหม่อมราชวงศ์แสง เกิดวันเดียวกันกับ เกิร์ล ๖
ธัน ๖๐ ค. ๔ มีบุตร อัญศักดิ์ ลูกศักดิ์ ๑๒๓๔ ทรงถวาย พ.ร. ๒๔๘๙ เมื่อ
หม่อมเจ้านมสันพักขัยแล้ว พ่อหม่อมราชวงศ์แสงอาสาไป ๔ ปี
หม่อมเจ้าที่นัดรวมห้องพระบรมฯ ให้รับมาในกรุงพัรบัณฑ์หม่อม
ราชวงศ์หญิงดันนม เสน่วงค์ (ซึ่งภายหลังรับราชการเป็นพนักงาน
กระทรวงมหาดไทย) ที่บ้านช้างวังหลัง หม่อมราชวงศ์แสงได้ไปอยู่บ้านหม่อม
เจ้าพักผู้ช้างวัง อยู่กับหม่อมเจ้าที่นัดรวมห้องพระบรมฯ ที่น้ำตกได้ ๗ ปี หม่อม
เจ้าพักผู้ช้างวัง ได้รับพระราชทานชื่อ " ช้าง " หม่อมเจ้าพักผู้ช้างวังค์
เชื้อชั้น ๑ พระองค์เจ้าวังเกิร์ล ให้รับพระราชทานเบี้ยหวัดละหนึ่งชั่ง
เงินอย่างไก ๗๐ ปี ให้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเจ้าออมบัล ๗ ปี ให้เป็น^๕
เจ้าออมมาราหม่อมเจ้าหญิงปะลันคริส และพระองค์เจ้าหญิงบัวร์ไฟ
คริสตาก ให้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเดือนชันเบี้นบัล ๔ ปี กับไก
พระราชทานที่ห่มากทองคำชั้นเจ้าออมมาราหม่อมเจ้าออมมารา
หม่อมเจ้าชากตที่ ๔

ถึงวัชชากลที่ ๕ ก็คงໄได้รับพระราชนานมัยหัวคติและอิสสิบยศ
ความคำแหงแห่งเจ้าขอมมากจากามเดิน แต่ได้รับพระราชนานมั่น
สังกวนค์ของหลวงและของเจ้านายฝ่ายหน้าฝ่ายในมาทดสอบครัวชากล

เจ้าขอมมาราหมื่นราชวงศ์แสง เริ่มเข้ายเป็นโภคห้องมารามาแล้ว
วัชชากลที่ ๕ แต่ก็รักษาตัวอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ครั้นถึงวัชชากลที่ ๖
มีอาการร้าวทุพสภาพมากจนดูดูกินไม่ได้ร่า ໄก์ จึงไก้ออกมาอยู่บ้าน
พระยาสากล กิจปะมณฑ์ เป็นหลานบ้าง เจ้า ไปอยู่ในพระบรมมaha
ราชวังบ้าง วนของการมากจนจงรักษาตัวอยู่ที่บ้านพระยาสากล ฯ ท่ามกลาง
วังหลวงดึงดันน้ำกรุง เมื่อถูกการบัญญัติ ถูกดึงกรังไว้ สมเด็จพระศรีพัช
รินทร์ราบรื่นราชนิพรมพันธ์หลวง ก็ทรงเป็นผู้บรรยายชุ่งในการพยายามลัก
ทุกๆ ครั้ง เป็นคันว่าพระราชนานมดของหลวงมารักษา และพระราชนาน
เครื่องอยู่กรุงศรีฯ แต่ก็หง商人และคนพญาชาติ พระราชนาน
พระราชนิพรมพันธ์ มาเช่นนั้นเสียที่สวัสดิ์ พระยาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชนานมิเดียงซึ่งเพื่อนฉะ
๐๐๐ นาท กับพระราชนานมั่นสังกวนค์ของหลวงความเดีย เจ้านาย
พระองค์เดียวฯ เป็นคันว่า สมเด็จพระศรีสุวนิพิรบรมราชนาที พระพัน
วัศสามาตรฯ เจ้า และพระเจ้าบรมวงศ์เชื้อชัน ๔ ก็ได้ประทานผ้ารကน้า
สังกวนค์อีกมากทุกพระองค์ก้านสันวัชชากลที่ ๗

ถึงวัชชากลที่ ๘ นั้น ก็ได้รับพระราชนานมิเดียงซึ่พ และ
เมียหัวคตผ้ารคนาสังกวนค์ของหลวงความเดิน ส่วนของพระบรมวงศ์ก็มี
มิอยู่โดยลำดับก้าด

เจ้าของมาร์กห่มราชวงศ์แสดงมาเริ่มมีอาการคุพดพาหันกัด
ตั้งแต่ ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ พระขัยแพกย์หมอดลวง
ผู้เกยประคำว่าไกปะจะขอขยายอภิญญา อาการมีแต่ทรงก็ยังทรง
วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ เวลา ๖ นาฬิกา ก่อตนเที่ยงเศษ
ถึงอนิจกรรม คำนวนตายไป ๕๐ ปีเศษ

คราวนั้นพอก ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ เวลา ๖ นาฬิกาหลังเที่ยง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชนานาอยศพ มีกิตติมศักดิ์รับใช้
ประโภคเวลาครึ่งน้ำ แล้วเชิญลงด่องในที่ท้องคั้งยืนฐานเชิญลงสู่เรือ
กันยามม่านจากบ้านพระยาสากระดกิจประมูลไปประเกียรติไว้ในกุฎิที่ก่อ^{ให้}
ใหม่ณวักมกุฎกษัตริยาราม ตามธรรมเนียมการสั่งของสมเด็จพระศรี
สวัสดิ์กิริยาธรรมราชเทวี พระพันวัตสามาคุณเจ้า เจ้าภาพไก มีการ
บำเพญกรุดสวัสดิ์เดิมพระศรีปักษร์ในวาระที่ดังกำหนด วัน ๕ วัน
๑๐๐ วนกามบูรณะ.

ถึงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ โปรดเกล้าฯ พระราชนาน
ไกศรีปักษร์เดิมและพระราชนานเพลิงที่เมรุวักเบญ្យามหิกร มีพระสงฆ์
สาวกพระอภิธรรมของหลวงแต่ละคนร่วมประโภคศพตามศรี สมเด็จพระศรี
สวัสดิ์กิริยาธรรมราชเทวี พระพันวัตสามาคุณเจ้าทรงเป็นเจ้าภาพในงานศพ
ทรงพระอุปการช่วยบ้ำเพญพระกุศล แท่ริ่มต้นนันดิจันกีบ้อติดเมียนยวาน
โดยการทักษิรพระเมตตามหาภรรยาเย็นลันพัน.

รูปชีริก มุราโน่ ถึงว่าว่างกายของสักว่าทั้งหลายจะลืมไป นาม
โดยทุกคน ชีริก ชื่อเสียงก็ยังปรากฏไม่ได้เสื่อมซึ่ง ผู้มีชัยญาพิชชันช่วย
แท่กความคิด ไก มีเกิร์กิปราชกูญเป็นคัวอย่างอยู่ชั่วกาลนาน.

ประชุมฯทหมายเหตุพิเศษจันท์

เรื่องพิเศษจันท์เมืองเวียงจันท์เมืองเวียงจันท์

เดิมแต่โดยมาเมืองเวียงจันท์เป็นเอกสาร เรียกนามชาดา
เชคค่าว่ากรุงศรีสัคนาคนหุค ทรงกรุงศรีสัคนาคนหุคเป็น
ชาติกับกรุงศรีสัคนาคนหุค เป็นประเทศราชนกรุงศรีสัคนา
คนหุคเป็นสัมพันธมิตรห้องเป็นแคมป์ทางไม่ติดกันบ้าง ตามเหตุการณ์
ที่มามาในพิเศษจันท์ นั้นดังเมืองกรุงจันท์เป็นราชธานีของสยามเป็นเท็จ
กรังนั้นพระเจ้าสิริบุญสารกรุงศรีสัคนาคนหุคเป็นเอกสาร ให้
ทำทางพระราชนมีตัวบุคคลที่รุ่งเรืองบาริ (เรื่องรวมมิแร้งอยู่ในหนังสือ
พระราชนิหารณ์ ไกพิสการ) แต่ต่อมาพระเจ้าสิริบุญสารไม่วรักษาทาง
พระราชนมีตัวบุคคลที่รุ่งเรืองบาริ แต่ต่อมาพระเจ้าสิริบุญสารได้ทรงถอดอกแหง (คือ
เมืองอยุลลักษณ์) ให้มารับพระราชนมีตัวบุคคลที่รุ่งเรืองบาริซึ่ง
เสีย พระเจ้ากรุงจันท์ตัดใจไว้ให้กองทัพยกเข้าไปคิ้วกรุงศรีสัคนา
คนหุค เมื่อข้อ พ.ศ. ๒๔๖๗ ทรงนั้นพระยาภานสมเก้า พระพกอยอคพ้า
รุฟ้าไอกเส้า เมื่อเข้มทัพไปปักสูตรสมเก้าพระอนชาธิราช กรมพระราชน
บุรุษที่รุ่งเรืองบานหุค ตากเมืองเวียงจันท์ซึ่งเป็นราชธานีและเมืองจัน
ท์ของกรุงศรีสัคนาคนหุค พระเจ้าสิริบุญสารทันไปอาศัยในแคนนูวน

ไก่ตัวเดียวกับของพระเจ้าสิริบุญสารหลาภกน เมื่อเสร็จการประป่วยป่วย
แล้ว พระยาทสมเด็จฯ พระพุทธชยอกพ้าฯ พาໄດก ทรงเชิญพระพุทธ
ปฐมีมากราแก้วมหัตถกษัพพระบรม แต่พากวัพวงบตรพระเจ้าสิริบุญสารลง
มากรงอนบวช คึ้งແທเม็นกรงครีสติกานหนักก็คอกเบี้ยเมืองชุดชาดมาเจา
เชอกดของกรุงสยาม แต่เมื่อในชั้นกรุงชุมบูรีเมินแค่ให้ขุนนางอยู่รักษา^๔
เมืองเวียงจันท์และหัวเมืองอื่นๆ เป็นอิทธิราแก่กันเหมือนอนบ่างหัวเมืองชั้น
ชั้นออก มาดังรัชกาลที่๑ พระเจ้าสิริบุญสารรู้ว่าพระยาทสมเด็จฯ ฯ
พระพุทธชยอกพ้าฯ พาໄດก ทรงทราบว่าไปรักเกล้าฯ ชัยเดิมของราชกา^๕
บุครุช่องบูรีในกรุงเทพฯ เมินมาสุก คึกเห็นว่าตัวเองก็แก่ชราแล้ว จึง
กลับเข้ามายังเมืองเวียงจันท์ที่มายะมะมาขอสามีภักดี แต่พระยาท
สมเด็จฯ พระพุทธชยอกพ้าฯ พาໄດกไม่ทรงวางพระราชนฤกษ์ จึงทรง
ทรงเจ้าบ้านกเสนบุตรคนใหญ่ของพระเจ้าสิริบุญสารซึ่งไปกรุงเมืองเวียง
จันท์เป็นประเทศราช พระราชนกานพระบรมอันเป็นพระพุทธปสำคัญ
เมืองคืนให้เป็นเกิรภิยศ ส่วนพระเจ้าสิริบุญสารนั้นก็พระราชนกานให้^๖
อยู่ในเมืองเวียงจันทน์กับบุตรต่อมาคนดิ่งพิราลัย แต่เจ้าบ้านกเสนบุตรซึ่ง
บ้านเมืองมาไม่เรียบร้อย ไปรักฯ ให้กลับลงมาอยู่กรุงเทพฯ ทรง
คึ้งเจ้าอินทร์ศรีครองของพระเจ้าสิริบุญสาร รองจากเจ้าบ้านกเสนบุตรมา^๗
(ซึ่งเป็นเจ้าค้ำของเจ้าพักกุดจากทิพย์วิชี) ชั้นไปกรุงเมืองเวียงจันท์^๘
ไปรักฯ ให้เจ้าอนุวงศ์ (ที่เรียกันเป็นสามัญว่า “เจ้าอนุ”) บุตร
ของพระเจ้าสิริบุญสารอีกคน เป็นคำแหน่งชั้นปราชญ์ เจ้าอนุวงศ์เป็นคน
มีความสามารถ เกษบไก่คุณคงทัพเมืองเวียงจันท์ไปซึ่งบราhmaท

เมืองเชียงแสนมีบ้านหน้าความซับซ้อน กลาง ครัวเรือนเรียงรันทรอนก
วงศ์ดึงพิราดัย ใจทรงทั้งเร้าอปราชอนวงศ์ให้ทรงเมืองเวียงจันท์ค่อนมา
ถังซชากลางที่เร้าอนุวงศ์แสวงความสามีภักดีฝ่าฟ้าฝ่ายที่ออกกรุงเทพฯ
เป็นผู้ชั่งสนิทกชบพพระราชนิยมยาคัยทั้งพระยาทสมเด็จฯ พระพก
เดิศหลานภัตัย และพระยาทสมเด็จฯ พระนั่งเกล้าเร้าอย์หัว แต่
มาทำความซับซ้อนกว่าพอกข้ากบู๊เมืองนกราปาศักดิ์ไกเมืองเดา พ.ศ.
๒๖๗๖ เร้าอนวงศ์รับอาสาให้ทรงทัพเมืองเวียงจันท์ลงไปช่วยปราบปราม
พอกข้ากบู๊ไกว้ายาย ครั้นนี้เกิดขึ้นท่าเรื่องการที่พระยาขาดาเชกด
เมืองนกราปาศักดิ์ก่อไปอย่างไร กวัยพอกเร้านายเมืองนกราปาศักดิ์
ชื่อแฉไม่มีวัดผู้ที่จะสามารถรักษาบ้านเมือง เร้าอนวงศ์ยกกระไกให้
ทรงของตนเป็นเร้าเมืองนกราปาศักดิ์ พระยาทสมเด็จฯ พระนั่งเกล้า
เร้าอย์หัว เมืองกำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเพรียว
บกินทร์ ทรงช่วยอุทุมพรเจ้าราชบุตร อยัญทรของเร้าอนวงศ์ ชั่งไก
เป็นผู้คุมกองทัพลงไปปราบปรามพอกข้ากบู๊ครั้งนั้น ได้เป็นเร้านคร
ราปาศักดิ์สำเร็จรังป่าวรดนาของเร้าอนวงศ์ การที่เร้าราชบุตรอยัญไก
เป็นเร้านครราปาศักดิ์ครั้งนั้น เป็นเหตุให้เร้าอนวงศ์มีกำลังและอำนาจ
ขึ้นอีกเป็นอันมาก เพราะสามารถดูบังคับขัยชาวยาวย่ามเมืองทาง
ชายพระราชนิยมยาเชกด์ไกทั้งแท่นหนึ่งลงมา คลอกค้านทะลุน้องกัน
ท่องแกนกรุงกัมพูชา เร้าอนวงศ์ก็มีกำลังเรียบชั้น

เหตุที่เกิดกบฏเวียงจันท์

ดังข้ออ ก พ.ศ. ๒๔๒๘ พระบาทสมเด็จฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ นับถือเสถียรสวัสดิการ เจ้าอนุวงศ์ลงมาด้วยพระเพลิงพระบรมศพเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๘ ประชวรเวลาอังกฤษให้เช่นนี้เบื้องตนเรียนทบทเข้ามาขอทำหนังสือสัญญา ผู้ชายไทยในชั้นแรกไม่ยอมรักทำ คังปรึกษาไกด์ของ กันอยู่ช้านานในเวลาเมื่อเจ้าอนุวงศ์อยู่ในกรุงเทพฯ เจ้าอนุวงศ์ลงมาคราวนี้ เชื่อกันว่าได้สนับสนุนมากับพระบาทสมเด็จฯ พระนั่งเกล้าฯ เร้าอธิการเพื่อปกป้องช่องบ่าย ใจกลางกรุงยินยอม ใจกลางเปลี่ยนหัวกรรชากับก้าวที่ต้นลงมาเมื่อตอนที่พำนักอยู่ในกรุงศรีสัตนาคนหุท ศรีกรุงชนบุรี ชาเอกสารฉบับนี้เป็นมิตร พระบาทสมเด็จฯ ทรงนั่งเกล้าฯ เร้าอธิการหัวกรุงพระราชน้ำริบว่า พวกราชที่ไก้มารังษีกำเนินเมื่อ หลังหมดอย่างหัวเมืองชั้นในแล้ว ถ้าพระราชน้ำเป็นแม้นต่พวกราช หนึ่งพวกราชน้ำพากันกำเริบ ใจไม่พระราชน้ำตามปะสังค์ เจ้าอนุวงศ์สักอัปยศ กลับเข้าไปเมืองเวียงจันท์คงต้นกิจการกบฏ กับขึ้นว่าอยู่ในชั้นมาทางเข้ามาทางกรุงกัมพชาตึ้งแต่รัชกาลที่ ๒ ไทยก็ ต้องเอาให้ก่อชั่ว เพราะไทยเกรงจะเกิดภัยศึกพระม่านและศึกอยู่ในชั้น เมื่อ ๒ ทาง อยู่ในชั้นให้เมืองเขมรแล้วกำลังกิจการขยายอำนาจต่อชั้นไปทาง เมืองดาว ดังจะทั้งคัวเป็นศรีใหญ่ในไทยจะถ้าชั้นไปป่วยป่วยอย่างแท้ ก่อน เจ้าอนุวงศ์ใจไปฝ่ากันถ่ายกันอยู่หมาดายจะเข้าเมืองกำลังช่วงค่ำสู่ ไทย พอดี พ.ศ. ๒๔๒๘ มีข่าวล่าสุดชั้นไปดินเมืองเวียงจันท์ว่า

ไทยเกิดวิวาทกับอังกฤษ ฯ ยกทัพเรือมาตีกรุงเทพฯ เจ้าอนุวงศ์
เห็นเป็นโอกาสสักดิจหน้าก่อการกบฏ ส่งให้หัวนกรำป่าคักก์ไปยัง
กองทัพเมืองกรำป่าคักก์ข้ามายักษ์หัวเมือง (มณฑลขอน) ทาง
ตะวันออกทาง ให้ราชอุปราชคิดสส.ผู้เป็นน้องคุณกองทัพลงมาอยู่
หัวเมือง (มณฑลร้อยเอ็ด) ทางตะวันออกเฉียงเหนือทาง ส่วน
เจ้าอนุวงศ์เชิงเกดที่กองทัพเมืองเวียงจันท์ให้เร้าราชวงศ์เจ้าผู้เป็นยศรา
กน. เป็นกองหน้า ตัวเจ้าอนุวงศ์กับเจ้าไชยกรรณให้ญี่ปุ่นเข้ามาระบุนั้น
เจ้าสกอตสาร เมื่อกองหลงยกถังนามเมืองกรุงราชสินما การที่เจ้าอนุ
วงศ์ยกกองทัพลงมาครองนั้น ดูจะเจ้าเมืองกรรมการรายทางว่ามีศักดิ์เสื่อม
ลงไปจากกรุงเทพฯ ว่าอังกฤษฯ ยกกองทัพเรือเข้ามาตีกรุงเทพฯ
ไปรุกรานให้เจ้าอนุวงศ์เกดที่กองทัพเมืองเวียงจันท์ยกถังมาช่วยคืบ
เจ้าเมืองกรรมการรายทางไม่รู้เท่า เห็นเจ้าอนุวงศ์เป็นคนไปรุกรานมา
แท้ก่อน ก็ยอมให้กองทัพเวียงจันท์ยกผ่านเมืองมา แต่ร้ายสะเปี้ยง
อาหารให้ร้านดึงเมืองกรุงราชสินما พระอิฐวัดล้านนาพระยานครราชสินما
กับพระยาปลักษณ์ไปรักษาการอย่างเมืองชั้นร' มีแต่กรรมการรักษา
เมือง เจ้าอนุวงศ์กับเจ้าเมืองกรุงราชสินมา แล้วให้เจ้าราชวงศ์ยก
กองทัพหน้าถังมากว่าคันผู้คนที่เมืองสระบูร'

ฝ่ายกรุงเทพฯ รู้ว่าเจ้าอนุวงศ์เป็นกบฎต่อมือเจ้าอนุวงศ์ได้มี
กรรมการราชสินมาแล้ว ก็รีบเร่งกระแสเดินทางทัพในทันที และในขณะที่
กำลังเดินทางทัพนั้นได้เข้าชั้ดงามว่าข้าศึกเข้ามาดึงเมืองสระบูร ทาง
ซีก ๑ วันพระดึงกรุงเทพฯ ไม่ท้ายแพร่ว่าข้าศึกจะมีกำลังถังมากนัก

เท่าไร ก็ต้องกระเครื่ยมบังกันพะนังคร ให้คงค่าย wang รัพดังแต่ที่สูงสามเส้นรายคลอกมารานทุ่งหัวคำโพง พอเกณฑ์กรองทัพพร้อมทัพ ก็ไปรักษาให้กรมพระราชวังษ์รวมมหาศักดิ์พลเสพบุรุษยกขึ้นไปเมืองสรวงชั่ว เมื่อตอนวันเสาร์ เกี๊ยวน ๔ แรม ๒ ค่ำ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๗๘ แค่เร้าราชวงศ์ท่า รออยู่ต่อสักไม่ พ้อรัวกองทัพกรุงเทพฯ ยกขึ้นไปถึงท่าเรือพระพalloo ทาง ก้าวขึ้นไปเมืองนครราชสีมา กรมพระราชวังษ์ฯ จึงเสกฯ ไปทั้งวังยาเมืองสรวงชั่ว รอกำลังทัพยกเบี้ยนกองทัพใหญ่ขึ้นไปตั้งเมือง เวียงจันท์อยู่ต้นกันน(๑) ฝ่ายเรือบุวงค์เมืองชั่วบุรุษเดินเมืองนกราชสีมา ให้กวางกห้อนครอบครัวชาวเมืองนกราชสีมาส่งขึ้นไปเมืองเวียงจันท์ คง นั้นผลเสียคุณหญิงไม้บรรบากะยะปาลัดเมืองนกราชสีมาถูกกวักห้อน ไปกัวย คุณหญิงไม้มีสติบัญญญาสามาราดกิกกลอยขายวิชชันผ่อนผันให้ ควบคุมไปช้าๆ รอพวกกวักห้อนถูกกวักห้อนไปทันกันทุ่งสัมริด พอเห็น ว่ามีกำลังมากกว่าพวกที่ควบคุม ก็ช่วยกันหั่นชาบทุ่งเข้าแยกคั้นราชน ของชาติก่อตู้น้ำพนพวงชาวยิ่งจันท์ก่อควบคุมด้วยแทกพ่ายไป และ พวงครัวก์ช่วยกันตักค่ายมันอยู่ทุ่งสัมริด รายฐานชาวเมืองที่เก็บขั่น ช้อนพลักพระอยู่นั้น ครั้นรู้ว่าพวกชาวเมืองนกราชสีมาบรรจบกันได้ ก็รีบพาคนมาเข้าบัญพวงครัวหันทุ่งสัมริดก่อเป็นขันมาก พระยาปัลต้าสามี คุณหญิงไม้มีสติคามไปทันด่านนั้น กรณีเร้าอุวงค์ให้กองทัพยกขอกไปปะรำ

(๑) ในหนังสือพระธรรมพงศาวดารของเจ้าพระยาทิพกรวงศ์ ว่ากรมพระราชวัง นั้น ฯ ตั้งประชุมพลที่ท่าเรือพระพalloo มาก แต่ได้ความในโคลงนี้ว่าเรื่องหนึ่งว่าด้วย ที่เมืองสรวงชั่ว

พระยาปลักษณ์คุณหอยู่ไม้ก็ให้พวงครัวซ่าวัยกันติแยกกลับมาอีก เจ้าอนุวงศ์ป่วยป่วยพวงครัวช้าวนเมืองนกราชสิมานไม่ได้สัมภิก พอดีจ้าวว่ากองทัพกรุงเทพฯ ยกขึ้นไปยังรัฐเล็กทัพกลับไปเมืองเวียงจันท์ ให้เจ้าราชวงศ์ป่วยก็เมื่อหลัง (^๑) และให้เจ้าสกุลสารไปยังเมืองญี่ปุ่นเชี่ยวบทั้งรักษาต่านทางทั้งปวง เทเรียมต่อสู้ของทัพกรุงเทพฯ กะรบยกขึ้นไป การทัพพวงครัวช้าวนเมืองนกราชสิมานก็ต้องเข้าศึกกรุงนั้น พระยาทสมเด็จฯ พระนั่งเกล้าเจ้ายี่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชนานมำเน่หนึ่งตั้งคุณหอยู่ ไม้เป็นท้าวสุรนาวี แค่พระยาปิตุณดังรัชกาลที่๔ ทรงกรุงเป็นเจ้าพระยามหิดราชวิริย์ อีกประกายราชการเมืองนกราชสิมาน

กองทัพที่ไปปราบกบฏเวียงจันท์

การปราบกบฏเวียงจันท์กรุงนั้น พระยาทสมเด็จฯ พระนั่งเกล้าเจ้ายี่หัว โปรดฯ ให้ยกกองทัพที่ยะยกขึ้นไปยังเมืองทัพใหญ่๒ กองทัพกองทัพน้อยทัพ ๑ กองทัพใหญ่ที่๑ ให้ทรงไปคิดเมืองเวียงจันท์นั้น เป็นเมืองหลวงของชาติก โปรดฯ ให้กรมพระราชวังบัวฯ เป็นรอง กองทัพ ไปตั้งปะรุ่มพลที่เมืองสระบูรี รักษาบวนทัพให้พระยาจ่าแสงยากร พระยาถลตามราษฎรฯ พระยาพิไชยบริวาร พระยาผ่องกวิไชย กุมพลเป็นกองหน้าที่๑ ให้กรมหมื่นเรศร้อย อรุณหมื่นเส็นบริรักษ์

(๑) คือเมืองหล่มเก่า อยู่เหนือเมืองหล่มสักซึ่งทั้งสองในมีเมืองเรื่องการปราบกบฏเวียงจันท์

คุณผลเป็นกองหน้าที่ ๒ กรรมพรวาชวังชัว ๑ เสื้อกีฬาเป็นกองหลัง
พร้อมกับภารกิจกรรมหมั่นรำอิศเรศร์เป็นยกระดับตัว กรรมหมั่นเทพพลวัสดุ
เป็นเกียกกาย กรรมหมั่นอิศร์บัวเป็นราเวทัพ กรรมหมั่นวนอิศร์เป็น
นักชัย กรรมหมั่นสวัสดิ์วิชัยเป็นนักข่าว ให้พวรรณเรนทราชาบยคร
พระเจ้ากรุงอนันติคุณผลเป็นกองหลัง ให้เจ้าพระยามหาโยชา (ทองเรือง)
คุณผลมอยู่เป็นกองอิศร์สมทบในกองทัพที่ ๑ กวย เมื่อจัดการบวน
พร้อมแล้วก็ยกจากเมืองสระบุรีเข้าทางคงพระยาไฟ แต่กองมอยนั้น
ให้เกินทางคงพระยาถูกทางไปสมทบทัพกันที่เมืองนกราชสิน

กองทัพใหญ่ที่๖ นั้นจะให้ไปปราบพวกกบฏทางหัวเมือง (มดดาล
อุบลและร้อยเอ็ด) ฝ่ายตะวันออก จันท์ไปบรรบากบากองทัพใหญ่ที่๗ กับ
เมืองเวียงจันท์ ไปรอด ๑ ให้กรมหมื่นสุรินทร์รักษ์เป็น комф้าทัพ คัง
ประชุมพลที่เมืองป่าริมน้ำ รักษาจนทัพ ให้พระยาราษฎร์ภาณุ
(ซึ่งภายหลังเป็นเจ้าพระยาบขกิจกรเกศฯ) คุมพลเมืองหน้าที่๘
ให้เจ้าพระยาพะคลัง (ซึ่งเป็นสม科技股份เจ้าพระยาธรรมหาปะยะวงศ์ใน
ราชกาลที่๔) คุมพลเมืองหน้าที่๙ กรมหมื่นสุรินทร์รักษ์เด็ก
เป็นกองหัวหงส์ (ผู้ใดเป็นยศระดับ เกี้ยวกกาย ราบทพ และกองหัวหงส์
หัวปะกฤษ្សไม้) กรมหมื่นพิพิธภูเบนทรเป็นนักชัย กรมหมื่นพิทักษ์
เทเวศรเป็นนักขาว มีกองเรือรบเป็นกองอิกร ให้พระยาราชนิกุล
พระยารามคำแหง พระยาอินทร์วิชิตศรีหัวช่องเมือง พระยาจันทบุรี
คุมไปตีเมืองนครรำป้าศักดิ์อกอิง ๑

กองทัพน้อยนี้จะให้ไปคิเมืองหัวเมืองแตะหัวเมืองชนของเวียงจันท์
ทางตะวันตก ไปบรรจบกับกองทัพใหญ่ที่ " ก้มองเวียงจันท์ " ไปรุก ฯ
ให้เจ้าพระยาอภัยภูริ ที่สมุหนายกเป็นแม่ทัพ ดังประชุมผลที่ทำ
เรื่องพระพหุบาทแห่ง ฯ พระยาเพ็ชรพิชัย พระยาไกรโภชา ไป
ดังประชุมผลที่เมืองพิษณุโลกอีกแห่ง ฯ ยกไปบรรจบกันที่เมืองหล่ม

กระวนทัพทั้งสองฝ่ายล่ามานั้น กองทัพใหญ่ที่ ๒ ค้องเบ็ดบันแยกลง
มิได้ยกไปปะกานที่กະໄซั่นเกิน เทคุกวยเจ้าพระยานครศิริธรรมราษฎร
เข้ามาจังกรุงเทพฯ ว่า อังกฤษจะให้เช่นวี้เบื่องนี้เข้ามาเบื้องบนหันสือ
สัญญาที่ได้ทำไว้ แตะอังกฤษเกี่ยมกองทัพเรือที่เกาะหมากจะยกไป
ช้างไหหนาปะกูญไม่ พระยาทสมเด็จฯ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่
ทรงวางพระราชที่ดู เกรงว่าจะมีเหตุเบื้องอังกฤษเกิดขึ้น ฯ
ไปรุก ฯ ให้เดิกกองทัพใหญ่ที่ ๒ กลับมารักษาเมืองสมกปรากฏ คง
แก่ให้พระยาราชสภាពักกิมพลดีนกองอิศร ยกขึ้นไปเมืองนครราชสีมา
ทางซ่องเรือแทก (^(๑)) ไปสมบทกองทัพที่ ๒ และทรงมอบให้กัมพระราช
วังวัว ฯ ทรงบัญชาการที่ก่อทุกทาง

---

(๑) ช่องที่เรียกว่าซ่องเรือแทกนี้ สืบไม่ได้ความแน่ว่าจะเป็นทางไหน ทาง
ซ่องเขามหาวัดที่จะเขินจากเมืองปาราจันบุรีนี้ ซ่อง ที่บอกกันในห้องที่ว่า ซ่องสะเกต
ราชซ่อง ซ่องบูกขันนุช่อง ซ่องตะไกซ่อง ฯ เข้าใจว่า ที่เรียกว่าซ่องเรือ
แทกนั้น คงเป็นช่องไคลซ่องหนึ่งใน ซ่องนี้

การรับพวกคนถูเวียงจันท์รัฐบาลเมือง

การรับให้รัฐบาลเมืองจันท์รัฐบาลเมืองเป็น ๒ ระบบ ๆ แรกก็คือ
พระราชนัดบวรฯ ทรงรักให้พระยาราษฎร์สุภาพกิ่วคุณกองทัพน้อยไปปักธงฯ ยก
ไปปักพวกบัญชาติหัวเมืองตะวันออก (ตามที่กษะไว้แต่เดิมว่าจะให้
กองทัพใหญ่ที่๒ ยกไปปั้น) พระยาราษฎร์สุภาพกิ่วได้รับกันข้าศึกดังแต่
เมื่อพิมาย ที่ข้าศึกแตกแล้วยกตามไป ไกร้พวกเจ้าขุปราชศิสสะ^(๑)
ที่เมืองไส่อง^(๒) มีเชยชนะอีกแห่ง แล้วยกลงมาที่กองทัพเจ้านคร
รำป้าศักก์ใหญ่ชั้นคงอยู่เมืองขอน ที่ข้าศึกแตกเมินครังที่๒ แล้วก็
ทิ่กความลงไปที่เมืองนครรำป้าศักก์ รับให้ตัวเจ้านครรำป้าศักก์ไปรักษา^(๓)
ลูกหลานเจ้าอนุวงศ์ที่อภิหารสายคน พวกบัญชาติหัวเมืองอีก๑๖๘
กิ่วคุณกองทัพน้อย ฯ จึงไปรักษา ให้พระยาราษฎร์สุภาพกิ่วไปปักธงฯ กิ่ว
อยู่ที่เมืองนครพนม

ส่วนกองทัพกิ่วคุณกองทัพน้อย ฯ นั้น ไปรักษา ให้กษะหน้าที่。
ซึ่งพระยาจ่าแสงย่าง พระยากาลาโภมราษฎร์เสนา พระยาพิไชยบุรินทร์
พระยาดอร์กวิชัย คุมพลยกกองมอญเจ้าพระยามหาโยธาและกองไหร
ของเจ้าชุมเนตร^(๔) รวมจำนวนคน ๕,๖๐๐ ยกเข้าไปก่ออิ้น แล้วกิ่วคุณพระราษฎร์

(๑) หัวจ้าอุปราชศิสสะเรืองไม่เพิ่นในเบื้องกันถู คิดอยุนายนหลักเลื่องด้วยเสื้อ ภายนอกเสื้อเข้ามาหาดองหัวใหญ่ดี

(๒) จะเป็นพระองค์เจ้าชุมเนตรผู้ทรงพระราชนัดบ์ที่เกิดคุณกองไกรกรัตน์พระมหัท
ภักดีภูมิในรัชกาลที่๑ หน้าหัวจะองค์เจ้าชุมเนตรในกรณีพระราชนัดบ์รวมมหาสรุตอิทธนาท
ทรงสัมมติ

วังวราฯ เสกฯ ยกกองทัพหดลงตามขันไปเมื่อเดือน ๖ ขัน ๘๐ ค่า บากน
พ.ศ. ๒๔๘๘ กองทัพหน้าไก้วังกับข้าศึกที่กำลังหน่องบัวลำภูที่ค่ายข้าศึก
ไก้ แต่ยกไปปะตัวค่ายอยู่ที่กุ่งสันบีช ให้ล้อซ่องเจ้าทางจะเข้ามามีปะ
เมืองเวียงจันท์ ข้าศึกยกกองทัพใหญ่มามาตั้งอยู่ ๘ วัน กองทัพ
ที่ ๒ ซึ่งกรมหมื่นเรศวรไปชี้ กรมหมื่นพัฒน์บริรักษ์ ทรงพระพร้อม
ขันไปทัน เจ้าซ่วงกันที่ข้าศึกแตกข้าบีน เจ้าอนวงค์ริว่างผ่องทัพ
ที่มารักษาค่านหน่องบัวลำภูแตกแล้ว ก็ไม่คิดจะริบสั่งไป พา
กองยกวัวอพบทหนินไปอาสาค่ายบีนแกนญวน กองทัพไทยก็เข้าเมือง
เวียงจันท์ได้ โภบ่าบ

ฝ่ายกองทัพเจ้าพระยาขอว้ายกรับพระยาเพื่อร่วมพิชัยยกไปปัดถึงเมือง
หล่มพร้อมกัน ไก้วังกับกองทัพเจ้าราชวงศ์เมืองเวียงจันท์ ที่กองทัพ
เจ้าราชวงศ์แยกหนินไป เจ้าพระยาขอว้ายกรับให้พระยาเพื่อร่วมพิชัยยกเจ้าฯ
เมืองหล่ม ส่วนค่ายกองทัพขันไปเมืองเวียงจันท์ (แต่เมื่อไปจังแล้ว
ไปบัวบีดังสัญญากรรม) ณ icator ที่มีเมืองเวียงจันท์อยู่นั้นได้ โปรดฯ
ให้เกณฑ์กองทัพเมืองเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง เมืองแพร่ เมือง
น่าน และเมืองหดลงพระบางไปซึ่ง กองทัพเมืองเหล่านั้นก็ได้ยกไป
แค่ไปปัดถึงทางหนินไม่ เสร็จการรวมจะบังคับเพียงนั้น

การรวมพวกกบฏเวียงจันท์รีบจะหลัง

กรังเนื้อพระยาทสมเด็ชา พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชนิรประสังค์
จะให้รื้อทำลายเมืองเวียงจันท์เสียให้หมด ให้เข็นเบี้ยงอย่างแรกที่พวก

ประเทศราษฎร์ปวง แต่ก้องทัพขั้นสนับเบียงชาหารทั้งมิตรภาพให้ห้ามลง
ทัพใหญ่กลับลงมากรุงเทพฯ ไปรภก ๑ ให้ก้องทัพพระยาราชสุภาพกี่
ขันไปทำลายเมืองเวียงจันท์ และสืบหาพระย่างซึ่งพวกชาวเวียงจันท์ท่า
หนีไป พระยาราชสุภาพขันไปตั้งอยู่เมืองเวียงจันท์ รองทำลายเมืองนั้น
ไม่ทันสำเร็จเห็นไฟรพลดลือไร พอตามไคพะย่างก็ขออนุญาตเดิกทัพ
กลับลงมากรุงเทพฯ เกมนพระยาทสมเด็จฯ พระผู้เกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
พระวราชนำร่องคุ้งพระยาราชสุภาพกี่เขียนที่สมหนายกแทนเจ้าพะยะอ้อภัย
ดูรอง ครั้นทรงทราบว่าพระยาราชสุภาพกิรชทำลายเมืองเวียงจันท์ยังไม่
สำเร็จก็ทรงขักเกือง จึงเป็นแต่ไปรภก ๑ ให้เลื่อนบรรดาศักดิ์เข็น
เจ้าพะยาราชสุภาพกิ ว่าที่สมหนายกพหูเมียนบ้านเห็น แล้วไปรภก ๑
ให้ก้องขันไปร่องทำลายเมืองเวียงจันท์อีก

เจ้าพะยาราชสุภาพกิกลับขันไปเมือง เก้อน ๔ บชวต พ.ศ. ๒๓๙๗
ครั้นนั้นไม่ได้ยกไปเมืองกระนวนกัพ ควยกิจที่ระไบเป็นแต่ระไบรชทำลาย
เมืองเวียงจันท์ มีข่าวราชการในกรุงฯ เป็นนาบกของขันไปเกณฑ์คนที่
เมืองนกราชสินามเมืองภูเขียวไก้แล้วยกขันไปปิดกันหนลงบัวลำภูปลาย
แควเมืองไกวิงจันท์เมืองเก้อน ๔ บชวต พ.ศ. ๒๔๐๘ จึงให้พระยาอินทร์ราษฎร์
ศิริราชรองเมืองคุณหล่อพร้อมกับพะยานพิไชยลงกรุง พระยาทกช
รายภูร์เมืองนกราชสินาม หลวงสุรนทรุษิค ยกล่วงหน้าขันไปเมือง
เวียงจันท์กอง ๑ เจ้าพะยาราชสุภาพกิรชขอรวมผู้คนที่ยังคงค้างจะ
ตามขันไปภัยหลัง พระยาอินทร์ราษฎร์ศิริราชช่องเมืองยกขันไปอีก
เมืองพันพัว โวนคำน้ำใจลงกรุงเมืองเวียงจันท์ข้าม ให้กันไปเรียก

ท้าวพระยาที่อยู่รักษาเมืองเวียงจันท์ เห็นกำลังกระเท็ยมผู้ก่ออสูรนำ
ทั้งกริยาอาการก้มให้ยำเกรงเหมือนแก้ก่อน พระยาอินทราริบกิ่วราช
รองเมืองจึงให้พระยาพิไชยลงความ พระยาทุกชราญถูร กับหลวง
ศุภวนทรนุชกุมไฟร ๑๐๐ ข้ามไปปั้นรักษาเมืองเวียงจันท์ ไปไก้ความ
ว่าเจ้าราชวงศ์เจ้ามีหนังสือมาว่าพระเจ้าแผ่นดินอยุวนให้ข้าหลวงพาเจ้าอนุ
วงศ์กอดบัณฑิตท้าวขัม ระหว่างทางอีก ๔ วันจะถึงเมืองเวียงจันท์ พระยา
อินทราริบกิ่วราชรองเมือง ก็แต่ง กันเร็วให้ รับ นายออก เจ้าพระยา ราช
สุภาพกิ ระหว่างเดือน ๙ แรม ๒ ค้าข้าหลวงเมืองอยุวนพาเจ้าอนุวงศ์
กับเจ้าราชวงศ์มาถึงเมืองเวียงจันท์ มีอยุวนมากกว่าปีรษามาด ๕๐ กัน
แล้วก็พลัดของเจ้าอนุวงศ์กับมีปะระมาดพันเศษ ข้าหลวงอยุวนพาเจ้า
อนุวงศ์ไปหาพระยาพิไชยลงความ บอกว่าเจ้าอนุวงศ์ทำความผิดพลาด
หนึ่งไปอาศัยอยู่ในแคนอยุวน พระเจ้าเวียกน้ำท่วงพระคำรัวเมืองเวียง
จันท์นั้น เมื่ออยุวนเห็นเช่นนารากา กรุงเทพฯ เหมือนยก เมืองกร
ทำผิดก่อภัยแล้วมารากก์ท้องขอไทย ริ่วให้เจ้าอนุวงศ์กอดบัณฑิสาภ
รับผิดต่อท่านแม่ทัพ ขอให้ช่วยพาคัวลงมาดูกก ไทยยังกรุงเทพฯ
ทางโน้นพระเจ้าเวียกน้ำกีจะให้ร้าวทุกเชิญพระราชนลัตแม้ข้ามาทูลขอไทย
กับย่อท้องหนึ่ง พระยาพิไชยลงความเห็นว่าอยุวนแต่งข้าหลวงเข้ามา
เรวงาเมื่นการในระหว่าง ๒ พระนကรเข่นนั้น ก็เชื่อพงค์คำอยุวน ยอน
ให้เจ้าอนุวงศ์กับพวงอยุวนพักรอเจ้าพระยาราชสุภาพกิ่วอยู่ในเมืองเวียงจันท์
ส่วนเจ้าอนุวงศ์ก์วางแผนกริยาอาการเมื่นไม่ควรให้เหมือนอย่างเดิม พวงไทย

ที่อยู่เมืองเวียงจันท์ค่ายไม้มะแวงว่าເຫັນນຸ່ງຕະກິກວັບ
ເຫົາພະຍາວາຊສຸກວັກໃກ້ກວບວ່າ ພູມະພາເຫັນນຸ່ງຕົກດັບເຂັມາກີ່ນີ້ໃປ
ຈາກທັນອັນບັນດຳກູ້ ໄປດຶງເມືອງພັນພວກໃນວັນຊີ່ງຂີ້ມີຄອນ ດໍແກ່
ເວລາມ່າຍ . ໂນຈ . ກໍາລັງທາເຮືອບັນໄມ້ກັນຂັ້ນຝາກໄປເມືອງເວີຍຈັນທີ
ພອຍ່າຍ & ໂນງວັນນີ້ເຫັນນຸ່ງຕົກຄຸນສົມຄວພຣະກພວກເຂັກດັ່ນຮຸນໜ່າໄຫຍ
ທີ່ຂອບໃນເມືອງເວີຍຈັນທີ່ ພວກໄກບໍ່ໄມ້ຮັກວຸດຖ່າກາລົງເມື່ອນຳການ ທີ່
ທີ່ໃກ້ຮະຂັ້ນຝາກດັບມາເມື່ອພັນພວກເຫັນນຸ່ງຕົກເກີບເຮືອຊ່ອນເສີຍທຸນກ
ຄັ້ງດັງວ່າບໍ່ນຳຂັ້ນຝາກ ພວກເຫັນນຸ່ງຍົກດັງເຮືອທາມໜ່າຫັ້ນກາຍທີ່ໃນ
ດຳນັ້າໂຈງອົກເກືອບທຸນກ ພວກໄກຍ ๒๐๐ ເຫັນທີ່ຈົກມາໄກ້ເພີຍ & ດນ
ຕົວນາຍຕາຍທຸນກໃນມື້ເຫຼືອມາເລຍ ເຫົາພະຍາວາຊສຸກວັກໃຍ້ດ່າຍເມືອງ
ພັນພວກກວຍວ່າເກີກເຫຼືອກັນນັ້ນ ພິເກຣະທີ່ເຫັນວ່າກໍາລັງກໍມອຍໄມ່ພອ
ຈະຄອສີພວກຊາວເວີຍຈັນທີ່ໄກ ກົງກາກເມືອງພັນພວກໃນຄ່າວັນນີ້ດັກກາງ
ຄຽງມາຍັງເມືອງຍໄສອຣ ວິບວະບຽນຮັບພດໄກຫຼວມເມື່ອກຳດັນແລ້ວຍກົດລັບ
ຂັ້ນໄປ ຜ່າຍເຫັນນຸ່ງຕົກວ່າເຫົາພະຍາວາຊສຸກວັກທີ່ໃກ້ກັນ ກໍ່ວຽນວະນ
ກໍາລັງເບື້ນກອງທັນໄທເຫົາວ່າຈັງທີ່ຮັບຍກຕາມສົມມາທມະບະຢັ້ງເຫົາພະຍາວາຊ
ສຸກວັກ ກອງທັນໄທເຫົາວ່າຈັງທີ່ສົມມາປະກະກັບທັນເຫົາພະຍາວາຊສຸກວັກ
ທີ່ບໍ່ມີກວານ (ໃກດເມືອງອກຈານນີ້ກັນ) ໄກວັນພຸ່ງກັນເມື່ອສາມາດ
ດັງຄຸມຂອນ ໃນຈະກ່ຽວຍັນນັ້ນເຫົາວ່າຈັງທີ່ສົມມາປະກະກັບເຫົາພະຍາວາຊສຸກວັກ
ຕ່າງໆນັ້ນພຸ່ມໄມ້ຂັບພດໄປເຂົກນເຫຼັກ ເຫົາວ່າຈັງທີ່ເຫັນກ່ອນກີ່ແກງເຫົາພະຍາ
ວາຊສຸກວັກທີ່ດູລົກທີ່ຫັ້ງຄົມສົງ ທດວງພິພອນັ້ນໜ້າຍເຫົາພະຍາວາຊສຸກວັກ

เข้าไปแก้ดูกับพื้นที่อยู่กันที่ เจ้าราชวงศ์จะเรียกมาฟื้นชีวิตรักษาเจ้าพระยาราชสุภานุกิจ ทนายเจ้าขึ้นยังถูกเช่นเจ้าราชวงศ์ล้มลง พากษ่าจากดัวเจ้าราชวงศ์จะเป็นอันตรายก็ซึ่งกันยังขึ้นมาพาหนีไป เจ้าพระยาราชสุภานุกิจขึ้นไปกัดลำไส้แล้วถูกแทงเห็นหักงอไม่ทันลุกเข้าผ้าพันแผลแล้วขึ้นแล้วให้กันหามความคิดพิจารณาเจ้าราชวงศ์ในแต่ละคน และรู้ว่ายกความขันไปเมืองเวียงจันท์ ผู้ใดเจ้าอนุวงศ์ที่รู้ว่ากองทัพเจ้าราชวงศ์มาแพ้เจ้าพระยาราชสุภานุกิจรับทราบเรียกวันนี้ไปยังเมืองพวน เจ้าพระยาราชสุภานุกิจให้ออกเก็บบัญชิกตามบ้านให้กัวเจ้าอนุวงศ์กันเจ้าสิทธิสาร แต่เจ้าราชวงศ์นั้นเดยหายศูนย์ไป จะหนีออกหรือพยายามกัวบากผลหาป่วยภัยไม่ กการรบครั้งป่วยภัยเวียงจันท์จะยังคงเดิมเหมือนเดิม

ไกด์นิวัสดุสมเด็จการนพพระยาเตชะกิริ เสด็จไปทัพเวียงจันท์

๔ ศรีศรีสวัสดิ์สวัสดิ์ ศักดิ์ศักดิ์ชัยชัย	พิพัฒน์พิพัฒ์ภักดิภักดิ
โสม (สูรย์แสง) ส่องมาศ	ໄທແກ່ນແຜ່ນກອງໂກຮມ
บึงยลปั่งนัคเรก	ກາກກວຍແກວ.ກ້າສິ່ງ
นาນพระยศบุนไอยກ	ສະເງິນກວາຍມາດຫໍາ
ດວລີຍວາໄຊສຽບ	ເຕືຍໂດດກວ່າດ່ອງຮຣມ
ວັນຈານ	ພົບລົຍກວຍສມບັດ
ຖຸກປະເທດດັວນໜ້າ	ນິ້ວັດເລີກຫລັດ
๕ ศรีຂອຍຍາຍຄົມນັ	ນອຍເກດັ້ສົກົ່ງ
ກຍັຍຄົມເບີນເກຍມສາມ	ເມື່ອງຮານ
ຫຸ້ນຫາຍູ່ເທິມສົງກວານ	ເກຍຄວແລ້ວ
ພົດພ່າງພານວແກລັວ	ຫາມຫັກ ຂໍຢ່າແສ
๖ ສາງເກີສັງສຳລັງໄຫດ໌	ກລັນແກລັວເກດອນຫາຍູ່
ຫັກຄ່າຍຫາຍູ່ເຂົ້າດຸ	ເກົ່າຍບກວບ ໄກວກແສ
ທມ່ນ້ຳມ້ານດັ່ນແດຄູບ	ໄລ່ວັນ
ນອບຍ່າງຍ່ອກ້າຍດັ້	ອົງເອົກ ຄມພ່ອ
	ດັກເຄັ້ນທຶນຊອບ

๓ กฤษสั่งเดกไห้	เที่ยมกรุงฯ ราชแด
เกวียนแก้วง ไบนยรรยง	เปื้นเร้า
งามเง่อนนรดทรงชงค์	ฉินทรช
ปราบพิพอดสูรนผัว	แผ่นเมืองยาคต ฯ
๔ พิมานคราทกันจั่วแพรัว	ทองพระบ
เดกชำนินราษยณ	ร้อนพ้า
เรือใบสลักหลาม	เหลืออ่าน
ขันหล่อต้อได้หน้า	ก่อกันก้ายราวยแคน ฯ
๕ พล霸道เจนเนก้น	ชุดรา
พลแม่นบ้ายขันบอน	ยอกดัง
พครบรากเร็วขอ	ขาดยก เรื่องแด
กล่าวแท่ยอพอพ้อง	พร่าวุ่งฤทธิ์ดัง ฯ
๖ สรรມแสงคงบันทึกรัง	แรมอลงค์
เกษตรกิศรกร	โภกพรัง
ปางบันบวรวังมัง	คลพิพัฒ สถานนา
นายกษาครบทบุญช่อง	เสกธีลังถางถาวเวียง ฯ
๗ ทรงสรวงแสงวงเลือกเข้า	กองไกรบ
สารสั่งเร็วเรียมไกบ	เสกธีไห้
หิวอ่อนออกไอยร์ไอย	อกแตก แล้วแม่
หิวหวานวิญญาไห่ม	มิกไห่ม ไหเรียม ฯ

๕ ไอ้กวางกรุณิกเนื้อ	นวดต่อไร่
รักหากสายใฝ่	สัน្យารว
สักกายไม่เคยไก่ด	เข็วกล่อง กล่องแม่น
ชุญก่อกรรมให้พัง	ผลิกให้กันเห็น ๆ
๖ อร่องค้ออันแข็งชวก	สมสง ทรงแม่น
เกศกั้งกำหางยู	เหยี่ยงค้ออัย
กววงเကะเก่นกำทูง	ครุณครา กุเชย
กววงพิไบคเปาวนอ้าย	หนึ่งไก่ฉันใจ ๆ
๗ หลักหลักซักแม่แล้ว	ดาวดันย์ พี้อัย
ไกรระรับชวัญชวัญ	เนกรร้า
ราชกิจแต่กำยัณ	ราชาก
ไประดู่แนะนำห้า	หนุ่มหน้าน้ำตกแจ
๘ หายใจมีพิเศ็น	ฟ่อนปราง
พลาวงพลุยปดุยภูงค์	กัมเกร้า
ดาเพพบยาง	ขัวมาศ กุเชย
อ่าแม่มอย่างลังเกล้า	เกลือกกันแกลบัน ๆ
๙ โภคแม่จะเหวอกพ้า	ฝากพิมาน แมมนเซย
น้อยเทพลงไชล้าน	สาวกกัน
หวานกิกฝากชั้นพาน	ໄສพส เด่านา
พรหมกิกไกบดัน	สิงเกด้าบังแกลง

๗๔	รักฝากรักให้ก้า กรองกรงไว้พรประจิตร ฝากน้ำเกลือกนาคธิฯ วนอกโขล็อพื้นผ้า	เมรุนิก รอคถฯ แยบเข้า ฉาดษะ โถมแม่ ฝากน้ำคานาง ฯ
๗๕	รำไฟไก้วัดเว้า หวานวยเพดคลี	รังสี ส่องแซ สาศผ้าย
	เดียสมรหมนเทวหทฯ	เวียนสั้ง
	พี่นิจก์รำยบยับ	บ่างยังหบุกดวิด ฯ
๗๖	โรงธรรมขอร่วมมาสน์สร้าง สรงน้ำแสงคง ให้คบชิงขอร่วมระหว่าง	ห่วงเจ้า
	โรงธรรมประทีปแสง	เพดิงสว่าง
	คนักคังเห็นหน้าเหนา	นังเพยมพงษ์ธรรม ฯ
๗๗	เสนาะเดียวสวางสังข้อ	ออกเรือ
	ออกพ่อตั้ยเหลือ	ละห้อง
	เรือแต่ร่ำหักข้มเมือง	มองใช่ มุขแม่
	ไทยพหึนน้ำพร้อม	เนกร์พร้อมพราวยสาย ฯ
๗๘	ชาวรามขอรูปราชนารัง ดิวตอรุณเรียมชัง	ปภูสัง ชราณนา
	สารส่องสังกันยัง	ใช่ช้า
	อุดูดแต่ร่มเรือเรือฟ้า	บวนข้า ชัยเชย รุ่งแกดังเรียมไกด ฯ

លោកស្រី អ៊ុនសមុទ្រកូនយំរាយបុមិបិទ្យាសិរិនការ

20. พระราชนิพัทธานี คือรัชัน ภูษณะฯ

10

บ้านแขกคิกแขกเลี้ยง	กวี
แขกยื่นมือถังการคิก	กันพรัง
กลัวกลัวกระลาตี	สาวภาค กุเรช
ชาวญี่ปุ่นของคืนรัง	เรี่ยกเร้าเรียมโนน
๗๕ บันอย่าไยขักข้อ	ไบเท็น ไกแม่
ดันกัดง่วงเรือนเรียมเย็น	เบือกหัง
ปางแขกค่อนกรองเช็น	ไกกับ สักลนา
เหมือนเมื่อยามเรียมรัง	ร่าเคราสั่งสมรา
๗๖ กดลงมอญมอญหมู่ก้าว	ไกทำ
เห็นแท็กกดลงแทกดงคำ	เพรียกพรัง
เพวงมอญมรุดจำ	ใจหาก กดลงดู
เหมือนพิรากนัง	นึกหน้าตามรัณ
๗๗ วักระฆังคิกคั่ง	ประโภคยาน
เสนาะระฆังกวนกาม	นัก
สูจิไก่เปรี้ยบสาม	กอกเกด
เดือนเนื้อเดือนเนื้อ	สยามย่า ระฆังเชย
๗๘ ดันดึงอาวาสไว	อุ่นเนื้อเรียมนชน
เพียงพิมานถุมิท	นามกุศิก สวรรค์แซ
กันงไยมแม่ค็อชิส	เทอกแท้
สาวกศิคสู้แพ้	สุกรรมวาก
	พ่ายไธชาญงาม

๖๖ กาวดีกีส์แคนพ้าไฝ	ใจดิบดี ประทับนา
นิกนชແນ່ວອຮອິນກ່າວ	ກດ່ອມເກລີຍ
ໃຊ້ທີພເຊົ່າກີພິບນ	ກົງສ ວັກແມ່
ເຊີບພື້ນໃນເພີຍ	ພ່າງໄກກາວກິງສ ၇
๖๗ ພຶກແພແຕກວຽຫນ້າ	ນາງກ
ນັງກີລູກຖ່ານຸ້າ	ທ່ວະຫຼອຍ
ໃບສບດັກຍົດຄຽງ	ຕາເປົ້າຍຍ ນຸ່ານາ
ກຣຣມແນ່ງກົນຈາດພວັບ	ເພື່ອແພວັວພາຍງານ ၁
๖๘ ດີ່ ຍັນຂັນຕໍ່ແມ້ນ	ທມາຍເຫັນ
ບລຸບຂັນຄົນຕ່ອນ	ແກ່ກວ້າ
ຂັນຂັນກີກເຊືອນເຊືອນ	ໜມບໍ່ ຂັນເຊຍ
ຂັນໃຊ້ຂັນອ່ອນອ້າ	ຟໄອເຂະໄ ၇
๖๙ ໂໄງໝ່ເຫຼັດຖືເລ່າວ້າຍ	ແຮງກວັນ
ໜນເສັພເມານຄັນ	ເຫັນນ້າ
ເມາດຸກຫຼຸງວາວັນ	ເຖິງວ່າງ ສມຮອຍ
ໄໂສໍ່ເມາສຸຫ້ຫ້າ	ແກ່ງເຫັດຖາງ ၅
๗០ ຄິງຂົຍຂຽນພົວ້າຍ	ປົດປົດ ອືພະສ
ເພື່ອດຸກຫຼານວຽງ	ຍອກແກດັວ
ສົມເສັບນົກເສົ່ວຮັສງ	ກຽມວາຫ ວຳແມ່
ກີກອກໄອຈັກຜັວ	ຜ່ອນລືນເສົ່ວໄກນ ၇

๔๔ ย่างจากเรียชชีช	จังยาง
หากว่าหากไกงาน	ไกหน้า
ตามหน่ออยหนงอ่าย่าพวง	เดย่าง
หากแม่เร็วฤญา	รักให้ กินคงจะ ๑
๔๕ เห็นรากกำแกมจากไอ้	อัคติระรย
เหมือนจะบอกสำคัญ	ช่าวชา
หากแจ้งเรื้นราขัด	บ้ำราศ
หากว่าหามาเหม็นขยา	ยอกรือบยรุ่มกรวง ๑
๔๖ นาพิเกตกรั้นแด๊	หลายทลาย
ชาบลุ่มเชิงเสนราย	เรี่ยกอ้อบ
หลงแลกกัลลี่ปลาย	ปลิเปล่ง
คิมคักเกร็อกด้อย	เกลือบเกล้านเรียมแกลง ๑
๔๗ เมินมากรุ่นรุ่นเรีย	เรียงกัน ออยแซ
กอกซ่างกอกกูขัน	ออกล้า
ขาวชวยกิกไกรบั้น	ไปฝ่าก
ขาวแท้รักรางหน้า	นุชเคียร์กคาย ๑
๔๘ เห็นแควสหันทุ่ม	กรวงผั่ง แผ่นแซ
เมินมากไฟไฟรึ่ง	ราคร้อน
ส้มรุกโภกค์กันนิ้ง	นิกเที่ยบ ดันแม่
ขาวกิกกมเนคร์กัน	นุชคันเรียมงาม ๑

๔๓ สมอรายสมัครรักษา	เริ่มมา
รักษายาอย่างรักษา	พยาธิให้
คนเรียบไว้รักษา	แสงยาก สมอเขย
เป็นไม่เป็นเจ้าใช้	แท้ใช้ ใจดิ่ง ฯ
๔๔ ถังวัสดุสัมภาระยังแกสต์	เกล้าน้ำ
เชิงเข่นชื่นสมรพยายาม	ฝ่ากให้
ดอยดวิดประทวัตยาน	บังอยู่ สدانนา
ไปจากกรุ่นกรุ่นไก	ชื่นแก้วกับกร ฯ
๔๕ บักกลยลยส่ายมันย้าน	สามเสน
บังว่าสามแสงเกดท	กะผู้
ประชุมอนุชิเนนทร์	หนักอก ชันเฉย
หนักโภกสิบแสงสู	ห่อ กัวยคำยด ฯ
๔๖ นางพลักพลักแม่ไอ้	อนิจัง
เพวงพวงขาวเขางั้ง	ชุ่นแคน
ปาปันบันหากยัง	อวอก เว็บเมย
ร้าพดกเร้าพวงแม้น	หนังย้านคำยด ฯ
๔๗ นางพระครูพฤฒิกรัง	ไกไชน
หรือพระครูวินาถบ	ฉิกด้อบ
ทุกช่วยภูร์เก็อกไกไก	กรอกบ กิพง
เชิญช่วยภูร์ทุกชื่นขบ	หนังร้อนหัววงเรา ฯ

๔๕ นางอ้อกิกค์ อ้อ	อ้อก้า นี้เชย
เมืองไทยเยาว์ว่า	เมี้ยวอ้อ
ปราศเสียงปะโลมคำ	ภูกเสนห์ นางนา
เกย์แม่เมยาช้อด	โถกอ้อนเอาไว ฯ
๔๖ นางชื่อนามชื่อแสร้ง	สุริท ฤาษี
เห็นแต่คล่องแคลงริกก'	ไบ้แจ้ง
เกลือกคอกคอกค่อนคอก	ไไอย คล่องเชย
ไไม่รื่อเดียวแสร้ง	ช่อนนฤมิ ฯ
๔๗ นางโพโพธิสัตว์เร้า	อาจมองก'
เข้าอาสน์บัดดังกอดดง	กอกแก้ว
ครัวแจ้งจัตุรัสกรุง	ไกลเกดก' มาราแม'
เรียมกำหนดราภัณฑ์	ร่องข้มมีอามาร ฯ
๔๘ นางชื่อนกตชื่อนเร้น	วิรุณษ์ชัยวัฒ์ คาดเชย
ชื่อนเงื่อนสำเภาัน	กันเร้า
ชื่อนสังสำคัญวัน	รักหาก
สองกำสรวงชื่อนเครัว	ไอกแสร้งแจ้ง ฯ
๔๙ นางเขนคิกค์แคม	กัวหนัง ไว้นา
เขนก้าหันชิงชัง	ชื่เหม็น
กราวเขนค่อนกดองคัง	กราทุ่ม ออกเชย
หากนุชนหนังรักเหล้น	เร่องให้ไกรกู ฯ

- ๓๓** กิตเขนเขนໄດ້ຫັ້ງ   ນຶກກາຍ
 ສຽງສັກໄກຮົມມາຫມາຍ   ມຸ່ງກັ້ນ
 ສູງໄສກສຽງສາຍ   ໄກພໍ ໂມແມ່
 ເຊນໄດ້ຫົ້ວໜັນສິບຫັ້ນ   ຜ່ວຍກັ້ນກລໄຄນ ।
- ๓๔** ວັດຄຸ່ມວິລາປັດນ   ແຫດອກຮວງ ໄວແມ່
 ກາງຊາໄທເຄີງ
 ຄິກຈິນໄກຮົກໄໃກນ   ຄຸ່ມໄດ້
 ເຄື່ອງກົກຄຸ່ມໄຫ້   ຈິນອູ່ ໄກຖາ
 ສູງແກ້ວກົກຄຸ່ມໄຫ້   ທົກຈິນເຂັນກອນ ।
- ๓๕** ໂອແກວັບຂອງຮ້າງ   ແຮມຮັກ
 ເກຍບໄກສຕີຮັກ
 ປປາດີແນບເກຮງທັກ   ນັກນິ້ມ ້້ອແມ່
 ວັນລະວັນນັກຮັບ   ຄາບຫຼັກເວີຍມ່ນ ।
- ๓๖** ອັນດຸງຕາດກໃຫ້
 ໄກຮຽບຍັນກຣມດາມາ
 ໄຟກາມກຳເກາເພາ
 ເບີ່ຈາກເກີ່ມູງເກົ່າພ້າ   ພັນລວກ ອົກເອຍ
 ຄົກແກ້ວກົກແກ້ວຮ່ວງ   ໃຜ່ສຸຮັບສະເພດສນ ।
- ๓๗** ກລາກແກ້ວກົກແກ້ວຮ່ວງ ໂໄຍພກາ
 ແກ້ວຮ່ວງການກາງ
 ແສນສັງວນເງອນແກ້ວກາ   ການແຕ່ ນັບນອດ
 ຮັກເວັ່ງຮັກໄໃ້ໄຟ   ລາກແກ້ວກົມກວງ ।

๔๘	มาดูขาววสไว้	นามเขียน
	แสนกำสรกไจเรียน	หากซึ้ง
	วักເຂຍช່ວຍເກຍີຍ	สารນໍອຍ หนึ่งนา
	ນອກຍຸດນູ້ຊົງ	ເວື່ອງວັງເຮີມແວນ ๑
๔๙	ວັກສັດັກສັດັກລະເຂີບດັ່ງ	ลายม่าน
	ບັນໄບສົດເກີນຈຳນາງ	ໜໍາ
	ຄິກສັດັກຕ່ົວສັດັກກາດ	ແກຍອົກ ອູ່ເຂຍ
	ເຂີບພາກປົກຍົນ	ສັດັກຫະບຽງທຽງ ๑
๕๐	ກຳລາກຂວັງຢູ່ຂວັງມິ່ງເທົ່າ	ກຳຄຳລາກ ນຸ່າ
	ເຂາງຈາຍຂວັງກາຍ	ກຳພວັງ
	ຂວັງເຂຍຄິກຄ່າຍາກ	ກວຽເທົ່າ ໄກແມ່
	ພະໜູ້ຂໍ້ຂວັງນັ້ງ	ແນຍເນືອດນອມຂວັງ ๑
๕๑	ນັກຍລຫຍ່ອມເຫຍ້ກ່າງ	ກາງສຳລາ ດັບແມ່
	ນາງຊົວຮົດຫຳນາ	ແນ່ນດັ້ນ
	າກຄອຍກົນສົກາ	ອາຮັບ ວົງແຊ
	ຖາງາການທຸກໆກັນ	ກົດ້ອນກວຽງເຮົາ ๑
๕๒	ປາກເກົງກປ່ານກວັສທ້ານ	ທຸກໆກັນ ພິ້ນາ
	ເບາວກວັສອຍ່າເກົງໄປ	หากຫັ້ງ
	ເຮີມຈື້ນກຳກວຽໄດ	ເກົງເກົງ ມາແມ່
	ໄອແທ້ກັກຮັ້ງ	ຈຳທ້ານຫວັງໃກຣ ๑

๕๓	นางภาคผู้พากเพ้อ	พมพิน
	พุ่มพุกอย่างชาภารม	กรุ่มกรัวม
	ภาคเชยบ่นกระหิม	หลวงทรัพย์ ไวยา
	คิกแม่ห่วงหงห้าม	หากแม้นโขนกหวง ฯ
๕๔	นางโถวักวักครรัง	ไกไก่น
	โถวักภาวดีไกต	กลตื่มเกลียง
	กันดันโถวักจักไป	หาแม่ โถเชย
	ไหพันเกือกเพียง	คู่กัวยแอกโถ ฯ
๕๕	นางร้านร้านใหม่มือ	ເຂອນគໍ นาแม่
	ร้านท่อร้านรำหลง	ເລສັນນ
	เส็บวสมรแม่เยกกรง	มงคล ດກດາ
	ริวัวรักเกล้ากเด็น	ອກບົມແຂຍໃ ฯ
๕๖	นางพังผึ้งฟ้ากรัว	រានកិន
	พังเพ้อสายการแสงสินช'	ເច្ចាប់
	เรียวกางเรียกໄດວត	វណណុវត ើិយមេយ
	ฟอกน่อมหนองหนองកែង	ອກបົມបាំង ฯ
๕๗	บ้านใหม่ใหม่หนัน่า	ូប្រជម៉ោ ແມ័នា
	ใหม่ใหม่มีกรรมทำ	ទាកេកវ
	บักกรัวงาปីរើមកា	កណ្តាបីធម៌ សនចុះ
	ใหม่ไม่ดึงเกือនແកល៉ោ	កតាកហ៉ុងទំនៃសងរោ ฯ

๕๔ เที่ยนด้วยดิลเมื่อกรัง หมาย	
เที่ยนแม่เสียงชูวีนา	มั่งแค้น
อิเหนาไถ่ก้าวคลา	กลกับ เที่ยนเชย
แกพกบยมกแม่น	ดินถ้าเที่ยนด้วย ฯ
๕๕ นางแขยงบินพเพียง	นักเหนี่ยม ใบนา
แขยงซากก้ากกระเก็บม	กิบตี้
ป่างเกษมสุขสองเดือน	ดวงเด่น
มือแม่แฟงพพ	ยัวเร้าแขยงทรง ฯ
๕๖ นางเกื้อเกื้อห่อนให้	ไกรเห็น กอกแซ
เกื้อประรักษ์ค่อเย็น	ลูกเต้า
โถอกร้อนเยยเย็น	กพ
รู้เช่นเห็นเกื้อเจ้า	อกไว้หัวงทรง ฯ
๕๗ เว้อเดยกดย่ามย้าน	นางหดดวง
หดดวงเด็หยางหดดวงคง	เก่นน้ำ
บัวเที่ยบไข่เที่ยมทรง	สุกสวาก พแม่
ยลดุกดหดดวงถ้า	เล็กแพ้มยามชม ฯ
๕๘ เชิงรากเชิงรังรัก	รัญจวน ไไฟ
กามกำเกากองด้วน	อกเจ้า
รักนองหม่นปีระมูล	มาเปรี้ยบ ไก้ด្ឋາ
รักันนิรวางสเจ้า	ภาครักันฤกุราษ ฯ

- ๖๓ บ้านกระแซงชุมท่ายมเหย้า เรือนมอย
 ฝ่ากระแซงอ่อนชอน ใหม่หม้า
 ไทยเด็นประเทลสมรา นาม่าย อย์แม่
 บังกระแซงแฟงหน้า นั้นแล้วถ้าเงา ฯ
- ๖๔ ดิ่งวักไก่เคี้ยวกอก กิกองน
 ไก่ไว้พังเพราชน ชาบสัวซบ
 สาวบ่าวอ่าอยสกนธ กาญแต่ง งามแซ
 เจ้ายั่งแแก้มน้อย หนึ่งข้าสือเชง ฯ
- ๖๕ บ้านดิ่งกดดันหัง นางสัวก
 ดิ่งพชรไว้เบี้ยนพรวณ เพาะแท้ม
 ดิ่งพักสำกัญ ควรจาก ใจนา
 เที่นแต่ดิ่งแปบแย้ม ยอกให้เรื้มนชุม ฯ
- ๖๖ ໄวไวเรือเรือยรัง ชรี ดาศแซ
 ดิ่งปะระทุมชาน แผ่นเหย้า
 ค่องค่องกิกบยบ มิษ
 คอมกระการกอกเก้า ค่องเนื่องนวตสังวน ฯ
- ๖๗ นางเคลยกายท้าม ทางรอด เรียกแซ
 คงคงยกปานปะหนัน น่าเกล้า
 เมินใจนไบ้กรงคัน ชาวสอญ ใจนา
 ไกลอกลันถ้าเรียกเจ้า พิช้ำชุมเคลย ฯ

๔๙	บ้านงวศิกวัฒ	งอนสม นางนา
	โภคแม่เง่อนงวคุณ	ก่ออยก้อน
	ไบพยพิมลย์	เฉดิม ใจ กูเชย
	เห็นแต่งวงวนามยั้น	ยอกไส้เสียกรุง ฯ
๕๐	บ้านกลางกลางว่องชั่ง	สายชล
	เพียงพักวัน	วากว้า
	อาทิตว่าอย่างน	เรียนรัก รมแม่
	ไหะชาครัวซ้า	ล้วดแลนาง ฯ
๕๑	บ้านกระซิ่รบิ่รขอกอ้าง	สมญา ไวเชย
	ถนนกว่าฝูงกระซิ่รคลา	กล้ำผ้าย
	หากเรียนเรียกคลา	ยรบสี่ยว
	เสงฟันกันแหน่งกรุงย้ำ	ไยก้าคาก
๕๒	ราษฎรกรรมราษฎรหน้า	นางคัลป์ โศกๆ
	ถุราษฎรภูมิความกรัน	คำให้
	เสมอสอยสั่งกันวัน	รักหาก
	เนื่องเนื่องหน้าหาได	กรายแก้มกลกราม ฯ
๕๓	สำสัวว่องไม้ร่าย	โนนร
	หักผักเขามขบพดอน	ไฟล์แก้ม
	หมู่ค่างชั่งหลอน	โนนเล่น
	ตารางแนยนางดึงแย้ม	ขัวให้เรย์ชาย ฯ

๗๖ นางไกรไกรนี้เจ้า รักษพามาໄอยรา น้อยฤทธิ์วังพา ชื่อแก่ก่อให้ให้	รามา รักษ์ๆ ร่วงไว้ กู้ส์ สมเชย แม่เก้าคามเรียน ฯ
๗๗ มักเห็นทิวทั่งล้วน ถากเดือนสามเข้าเจ้า แต่ล้านล้ำๆ กะยา ล้านกังล้านนุชเหตัน	ดำเนา นาแซ นวคเพน วมาดบ้มิ้ง กูเชย ลับแต้วล้านญกรวง ฯ
๗๘ สาลัดอเดือนเจ้า กองกับล้านล้อมเย็น แต่ลมปะเล็กเห็น ล้านใช่ลับดักซั้ง	เจ้าเจ็น มาแม่ บี๊ บี๊ ไทยสวาก ออกร้อนวนดิล ฯ
๗๙ รัญชวนิกต์ทางแก้ว เมินหมู่มักสยาคดา ทางแพนพิโยคปลา แขยงขยายขอกรากสกดา	กานกาน พี่แม่ คลำน้ำ ทาง กลับร้ายเม่นคิ ฯ
๘๐ เกโภพาพวงหวาย สบสลากระติกกิว กอกไซลงกระไส่ชิว แห่ว่าห่างซึ้งช้า	เมืนกิว มาแม่ ເຊອນหน้า สันโภช เกี่ยวเชย ช่องช้าซุมเพียน ฯ

៥៥ กระพากผันเข้าผัง	ฝางเกย
ทุกตัวไก่กอกเกย	หากเหดัน
แก้มซ้านม้าราเชย	ชุมซอก ซ้านๆ
เมื่อช่อนໄอี้ ไก่วงเกดัน	กดอกเก้าตามส่วน ฯ
៥៥ ปลาเก้ากิกเก้ามุ่ง	กหมายเหมือน
ปลาทุกดวิดก้างเมี้ยน	ปูศรีบ
นวดรันหัวแม่นเรียนเกี้ยน	กวงพักคร์ แม่นๆ
กรวยว่ากวางกวักกอกชัย	แผ่นแนวบางกรวย ฯ
៥៥ ข้านกายชุนกายจ้า	คงกวักช์ ຖາพ่อ
คิกไกรับนั่นหวงสัก	สินไปง
ถูกเรียบเรียงจากพักคร์	พิงเดแม่ มาแม่
ปวงบึงกายน xen ไก้	ก่อนรับยกถูกปูน ฯ
៥៥ เกาะเกิกเกิกก็งแท้	ประณม กัดปุ่น
เกิกฟี่เกิกทุกชื่น	เท่าคล้า
แรมรักชำราศชุม	ในชาติ นี้แม่
ก้ายเกิกขอเพ็นหน้า	อย่างเกล้าอย่างถากถาย ฯ
៥៥ ข้านแม็งไหనว่าแม็ง	ไบพย
คิกสำชางชุกชุน	เกรวองแม็ง
เริยมระหว่างรักขอชัย	คงก์อุก ไกวนแม่
แม็งกระแระรักแห้ง	ห่างหน้าห้ามเวด ฯ

๕๔	ขออินทร์ขอเอี่ยมเนื้อ	คงเยาว์
	ไบเบอญยังเจ้า	เขตตพា
	ขอเอียอนดาเนา	นิวเพ็ช ใจแม่
	ไฉพชชชุมหน้า	แม่เอียขออินทร์ ฯ
๕๕	เก้าพระกรรมพราภแผลดัว คลาดัง	
	พระว่าพระรำพึง	พสร้าง
	กรอกอกธาระคันธิ	นังอย ใจพ่อ
	เชิญช่วยปราภรรัง	รักให้สเปสม ฯ
๕๖	ลิวแเด่นดักก้าวกำ	บลย่าง
	นามคลากเกรี้ยบทาง	ท่งแจ้ง
	ซังซือเกรี้ยบเกรี้ยมกลาง	อกเร่ง ร้อนแม่
	เกรี้ยบกั่งกรอบໃห้แห้ง	หางเหย้าเกยเย็น ฯ
๕๗	สเกาต่ำล่มแล้วลับ	ลำหาย
	บังช้อโภงเกียวหมาย	แม่นรู้
	สักกระหงพ่าจาย	สมรแม่ มาแม่
	หนักยิ่งເບិយລំម្ខ្ម	อกข้าไกรเท็น ฯ
๕๘	ម้านកလังกลังกลอกกัง	กันสูรប់ សំងុំ
	ໄອច៉កាត្ររបុន	ແកកឃុំ
	កលងកលូកកូយកញ្ចុំ	ฤ្សាកំន ហាយមេ
	កលងកាហំតាមកលង	កតកໃຫ្សីមពីន ฯ

๔๙	ไปรักสัค้วสรรเพ็ชญูข้าม เจัญชัน สัคគेष	
	ไปไม่กินเมือสุ่หน	หอกพื้้า
	เรียมซังเข้ายามากมล	มัวมีก แล้วแม่
	ขอสุ่หรุ่มย์ห้า	แห่งนังนังนางเกิ่ยว ฯ
๕๐	ผู้พายพายรันร่วง	เร็วเหตือ
	ลย่านบ้านรุ่นเรือ	รีคิวัง
	เชี่ยวนาคลาดมเรือ	รักพัก มาแม่
	เสมอเมื่อวันเรียมร้าง	รีบร้อนราวดุน ฯ
๕๑	นางหวานดวิดบ่วงแร้ว	รันกำ ไกยาแซ
	หวานพาดผูกพันคำ	ลอดเดียว
	ชาดั้ยพ้ำกกำ	เม็นห่วง ทามแม่
	กลดับบ่วงกามเกีย	กอกร้อยรังเรียม ฯ
๕๒	เกระเรียนรำภูช้อม	ศิกษา ศิลป์เรย
	สมสิ่งวิทยาหา	ห่องเว้น
	เรียนอนหม่นมาเย่า	หมายหยัง ไกยาแซ
	เรียนพิเรยนเชิงเร้น	รักรู้ฤาดิ่ง ฯ
๕๓	ถังวักเสือขัมคิก	เม็นสอง INA
	อย่างหนงนกคนกรอง	กรอบเหย้า
	ไหหนงเข็กากป่อง	เม็นเหยอ พยัคฆ์แซ
	ไทยบทเนื้อเสือเค้า	พคงคากอย ฯ

๔๓ ไก่เคร่าบ์เกร่าไก้	กังป่อง
ผลกระเพี้ยพายเผือด	ไยก้า
ไยนเบี้ยอกกระหงย่อนสอง	สายเสียก พั่มเม
คิกชั่วจิอิงช้อนชา	แจกรู้ฤาษี ฯ
๔๔ ราชครัวคลาสค้าย	เกือนชาย
พร่างพร่างลินอพราวยพราวย	พร่างแพรว
ชมอันหม่นใบหมาด	ชมซอม ใจพ
เกือนว่างวงพักคร์ແຜ้ว	ผ่องพ้าไฟเห็น ฯ
๔๕ แสงรันทร์แจ่มพ้าเร่ง	เรียมครัวญู
คันงวันวันรันทร์นวด	แจ่มหน้า
ราวยรุยรสรันทน์อวน	ອขคิก มาแม่
ชันชันรสดอกพ้า	ห่มเนอนวันทร์ ฯ
๔๖ ม้านกินแยกໄโคกอ้าง	นางเนา น้ำๆ
ค้าขอกินกเยาว	ยกแคน
แม้ โฉมເຊີກັກເຫາ	ອຮເກີຍ ໂຄມແມ
ໄກລວ່າໄກສັກນັມນັ	ຝາກພ້າມາກິນ ฯ
๔๗ วัต្រອະເພີຍພວງ	ຮອດາມ
ດນກວ່າພງຈານ	ຈັກເກົ້າ
ຮອເຂຍອຍ່າຂໍາກວາມ	ຂວัญເນທີ່ ມາດູາ
ຮອຊ່ວຍຮອນເກົ້າ	ວ່ວມຫັ້ງຫາເວີມ ฯ

๕๙	นางชีชืออ้าง วักประกาป่ายัง	แซหัง นแม่ บิกพรัง
๖๐	จีบชยนยาบัง กวางพื่อ กันหอง	เมียกซ่อน ໄัวๆ แม่น้อยนางชี ฯ
๖๑	อยุชัยามก่อนพัน หลายชั้ว กิวิสสรค'	เพียงสวรรณ ເມກสรัง
๖๒	เสื่อมสนกันย้วัน เหมือนพเสื่อมเส้นหัวรัง	เม็นข้า ໄປแซ รากรังแรมมา ฯ
๖๓	เสียกายดินเทศก้าว เห็นแต่กำแพงพัง	แกนวัง ว่างวัง
๖๔	เชกไพรพฤกษยางรัง รังคั่งเรือนเรียมรัง	รายร่ม ชบ'แซ บึงร่ายเรือนหลัง ฯ
๖๕	ดิงวัตมรภูป กั้ง ระเบี่ยบบราชา กะแสน	เกิมแม่น สวรรณ ฯ นาคสกั้ง
๖๖	มรภูป กุหะหวน ธรา กิว กอ ยแก้วรัง	มรภูป ไกแม่ ร่วงท้องท่า เทือน ฯ
๖๗	กุดคงช้างชื่อ แต่เมือง พัง กิว กวง มาลย'	ໄภ ภาน ເວິຍກแซ แม่ช้า
๖๘	ตามเชิงคูรำคาย เส่าว่าสก์ ໄกอก้า	ชวย ไอชี้ ช่องເຂຍ กձ่าว ให้เห็นงอน ฯ

๔๓	ดิงบ้านกระทุ่มพัง เป็นรูบที่อยู่กรหบัน	กอกกอกน ลงเชย ແຫຍໃຫ
	กิกกอกกระทุ่มกอก ชักแม่ขันเหม็นไม้	ເກສົນຊ ກູນ ກວົກນົວນາງສອຍ ।
๔๔	บ่อโพง โพงນ้ำหลัง เย็นรายญູ້ເວັມຮັບຄວາມ	ลงຄາມ ນີ້ແມ່ ໄຕກຫັ້ນ
	ນັຍາກວ່າໃນນາມ โพงພໍວນາ โพงນ້າ	ພຸ່ງ ໂພງເຂຍ ເນຄຮັບໜັງເຫັກຮວຍ ।
๔๕	ວັກເສັກໄທແສັກໄໂຈ້ ເຫັນແກ່ຂາວາສຂອງ	ເຮັມປອງ ເທິນແຊ ທ່ານສຽງ
	ຈໍາເນີຍຮັງຈໍານອງ ກຸ່າພົກກົກຮັງ	ນາມເສັກ໌ ໄວດູ່ ວ່ວມຮູ່ດູ່ເຫັນ ।
๔๖	ປາກຈັນກັນກັນນ້າ ຈັນປະຈຳຄດອງຮະໄວ	ຈັງໄຈ ໜົ້ນໜົ້ນ
	ກຸ່າເຮັມຮະວັງວັນ ເຂົາແກ່ສາຍໄກນ້ຳ	ພະວັງສວາກ ແມ່ໄວດູ່ວາງ ।
๔๗	ກະບັບຍົກຮູ່ດ້າວ ນ້ຳເສື່ອສົມລູ້ນານ	ກລສດານ ເນື່ອແຕວ
	ເສື່ອເຂົຍອົກສໍາຮວຍ ດົວດ້ວ່າເສື່ອອົກແກ້ວ	ເຮັມນ່ອຍ ມາແມ່ ພົ້ນໄທແເນຍ ।

๑๗๕	ร่องรอยเรียมเร่งร้อน	รูปคมด มานม บินย่านยางรากยต	บังสร้อย
	ยางร่วมเรืองรากกต	กบพ	
	รากเพื่อเหกหัวร้อย	ซั่งวังเรียมราก	ฯ
๑๗๖	แม่ตาลามแม่แกล้ว	คลาไกค	
	ตาแค่กรวงสายไizi	รีมนัง	
	ข้าแม่รักชาดย	ลาลก ช้างฤา	
	ฤาพี่คลับห้อง	ห่างแคล้วลืมความ	ฯ
๑๗๗	พระนอนนิกรนิ้วໄอี้	เชองค'	
	เพอยชาลับหลง	เกลศไหม	
	เรียมซังคำนิ้วอนงค'	หนองเปดิวย	
	หนองเม็นหนองให้	ห่วงห้องนางหนอง	ฯ
๑๗๘	กเดือนกัวเน็กกบอกร้อน รำกาย		
	กุ่พี้เก็กสมรหมาย	แม่นมวัย	
	กอเคียนคอกับกาย	บังอย	
	ไพบูลย์ก่อกวย	บอคไม้น้ำมกาม	ฯ
๑๗๙	วังแกงเกินซอก	กาหลง	
	เพวงพระสอดส่องสรวง	เสียงนา	
	วนวังกี้ยังคง	กำໂດກ แสงแม่	
	กุระเตียงส้าช้า	มุ่งมัวเมื่อมรณ	ฯ

"๔๓" ก้าลาดดับล่องน้ำ	เนาสถาน น้ำๆ
รอชรเก่นเด่นชาร	ทองคำ
ศากาใส่ศักสาร	สันเชงษุย นาแม่
เรียมนยวบเร้าด	เด่นทั้งชารไหน ฯ
"๔๔" นางคระໄโลคระลิงเพ่งทัง ทาหา อญ่เชย	
นางว่าเอวนางมา	แมกโน๊
ไหนเนนควรขอชนันนา	เรียมน้อย หนึ่งนา
คระໄโลแม่นวนอ่ายาให้	พคงคากะลิง ฯ
"๔๕" บ้านชวางพางไก่คัน	คิกกอกน
ชวางบิ่งชวางหนามยอน	บอโคให้
หนามเห็นเม็กหนามซอน	ไชบัง หายแซ
รักษบั่งรักไก้	คิมแยงแยงชวาง ฯ
"๔๖" เห็นท่าดินไก่ วน	ร่มย์กาน
น้ำดื่มเร้าสนกนาม	น้ำดื่มพรัช
เพรงราชหยกยำยาม	เบ็นสูช ทรงพ่อ
ไ้อิพักกธดวลดหัง	ห่างด้าทางเกยม ฯ
"๔๗" ขามเรียงเรียกน้ำนก	ดวิดหวาน INA
น袖ขามเรียมขาม	เช็กเชี่ยว
กิกวุ่นกิรอมย์ยาม	สังวาส
หวานแม่หวังว่าเปรี้ยว	พีเปรี้ยวป้วนไก

๑๗๕	การเกย์ก่ายพั้กครักษ์	กรรแสง หมาย
	ชลเนกรไวยวินแหง	โศกช้ำ
	ษักดิ่งดินท่าแมง	ไก่กัง น้ำ
	แมงกร้ายสายเนครช้ำ	ซอกไห้หาสมร ฯ
๑๗๖	ท่างามงามยิ้ม	เห็นไอม
	งามแม่เกรงรักโอลิม	ดอยเหล้น
	เห็นท่าทึกเริบมโภม	นั้นนิก งามนา
	กามรลงทวงเก้น	แต่คงคายงาม ฯ
๑๗๗	ผึ้นใจรักกวนกัน	โภบทาง
	แสงสุริยะราวง	ริบผับ
	คำนั่งขอเชยนาง	เมาก ไก้ถูก
	แค่รากขาวชนก้าย	ย่านย้านยางนม ฯ
๑๗๘	ยางนมชนใช้เนื้อ	เชยไอน
	นมพฤกษ์เพรงไครโภก	คล่าวคตั้ย
	ฐานดันแแม่สายใ	รองสวาก กฎเขย
	เอกเช่นนั่นไม้ข้อ	เบียงไม้ยางนม ฯ
๑๗๙	หัวหินครุคระไกร	ครีมนน
	หินไม้เห็นเมินสกนธ'	เกศเกด้า
	เจ้าพรัชเพรียกอิงอัด	เจ้าเหต ไหనนา
	หินขแมนแท่นเท้า	เมื่อรอฉุ่รอกน ฯ

๑๖๓	เริงร่างร่างเรียนน้า เรียนร่าดำภูกระ	ไกรสานนั้นแม่ ท้แกดัว
	สองสรวงร่วมร่างบาน เกดด้อมเกดด้อมดงนแล้ว	เมิกอิคก์ ส่องนา ໄลกรังเริงร่าง ฯ
๑๖๔	บ้านม่วงม่วงว่าไม้ กละกาลบาน	สวยงาม
	ชุมชือชันไปป่าน เพียรพิกผลชุมห้อบ	ช่อช้อบ รสเดพ สวยงาม
๑๖๕	บ้านกรุกรุกแก้ ดิลลิบุยชาภม	ก่องลม
	ผลกรุกสกสรรค์ม ไม้ร้ารากสาวน้อย	ช่อนสร้อย เสาวภาค พั้นแม่
๑๖๖	บ้านกองกองก่ำทึ้ง กองกั่งกองเกวียนกุดม	สระสม ออยแฟ
	อย่าแม่ออย่านิยม กรองแท้สารสาดสู้	เกดด้อม กงเชย ช้อไว้ใจควา ฯ
๑๖๗	แม้ทวยเทวทรรษชรัง ^๒ ค่างจะติเรียนเมิน	สระเสริญ นุชนา
	รุ่งศรีสวัสดิ์เกิญ ชักแม่นามาไก	แม่ไว้
		ทุนเทวะ ไว้พ
		แท้แก้นกคำนิ้ง ฯ

๑๗๙	สรงนารีบูรพาไร	ปราการ
	กามเจอกคกควรสำราญ	เรียกเหย้า
	คิกរายภรรข์ข่าวศสตาน	เหกดัน ไปหะย
	เหมือนฝีเทกรวงเกัว	ไหกรังมารแวน ฯ
๑๘๐	ปากนางักขักษากิ้	ตะกัด กันนา
	มีแต่ปากไชนชล	หดั่งเลี้ยว
	คำนางนางแยกกบด	ถางทลาก ใจพ
	หรือแม่นากไหเตี้ยว	กุ้น้ำปากนาง ฯ
๑๘๑	เรือพายข้าช้าเคลือบ	ชลวิ
	ยกย่านศากาตว	เร่งเกัว
	คำนิ่งมั่งมานศร	ทรงดักษณ มาแม่
	ประหวักว่าศากาต้า	เพื่อนไวเรียมเกยม ฯ
๑๘๒	ดับดึงสาวให้ชื่อ	คำยด ม้านแซ
	สาวว่ารังไกยองน	จิกท้าน
	เงี่ยบเงี่ยบเงี่ยบพงงาน	รบเจอกท คุ้งเซย
	สาวนให้เห็นม้าน	พให้ ไทยหา ฯ
๑๘๓	ม้านพยาวยนแสงไส	ทรงสาว
	ไอพยาวยาวยาวย	บีกเนธ
	เรียมวังภิรมย์กราว	แกคลนขั้ก เข็ญเซย
	แผนนชลสกกรเก็อ	กอกเกี้ยวกดไก ฯ

"๕"	ท่ารำยขอรำพูดรำย	พระหมังค์
	พากษ์รวมดัง	แม่ลั่งน้ำ
	ชาดบวีໄลเมง	กษมาศ กุเชย
	ถานักกิ่งรำพูดถานัก	ช่องแฉ้วองกา ๑
"๖"	ก้าวเรื่องก้าวถูกยรับ	ราศี
	ก้าวเกราะห์พิภาระห์สี	ส่องเกว้า
	แขขันด้วยรอด	รุ่งด้า ถงເບຍ
	พากุ่นขาววัลญูเข่า	แม่ใช้ ใจกรวดญู ๑
"๗"	บ้านอ้อยใหญ้อ้อยห่อน	เห็นหา ชัย เชย
	อ้อยกระเอน ไอกษา	ใช่น้อย
	อวยอ่อนเรอรา	รับใจค์ ใจพี่
	หวานกว่าหวานสืออัย	ไอยรูน้ำคำนาง ๑
"๘"	ไอกดนมเนือเกลียงแก่อ่ ไอกนม	
	ไอกกดันมุขยาวย	ยเกว้า
	ไอกดพ่างกรวงกรุก	โกรມเพ็ช ไอกนม
	ไอกเดนครไอกແນยเห้น้า	หนุ่มนหน้านางไอก ๑
"๙"	นายดชนบทบ้าน	ปากเพี้ยว
	ไฟฟฤกุยยางรังเรียว	เรียกถั่น
	ก่อนก่อนกิกเพรียวเขียว	เยาวรูป จึงๆ
	ร่างแม่เพรียวเพรียวพร้อม	เพริกถ้าคำเพรียว ๑

๑๕๙	กอกสถานย้านกตัวยก เข้าปีก กอกตัวยก รันกรนวนนิราเวียมจัง เครือครัวผัดพวงพัน	ภูมิพง พนัสนา กันกัน ใจเสพ พชังกรัน ฯ
๑๖๐	พอกแฟรงแคงไว้ร้อน ผลแทบท่ากอถ่องกอช นวดแคงข้อมถ่อง นกกระอกนวนดหน้า	วิมส่อง ผั้งแซ กับหยา ลอดอก เวี่ยมເຂຍ หนุ่มหน้านวดแคง ฯ
๑๖๑	กระวันเวี้ยไนร้อน ขุนมฤครวมเมียนมหง สวนเตียงสักวัฒนชง เป็นธุระเรียมเว่อ	เชาอนอง พนัสนา มุ่งเนစ แนวข่า สันเร้มรนสมรา ฯ
๑๖๒	มลักษ์เห็นนางสักสลัง กิงละกอกกราไก นางสักสรัสศักไก สุกสำกัญร้อยน้อย	ตักไข ข้อมເຂຍ กวักซ้อຍ กัก นแม หนังชาในໄຄມ ฯ
๑๖๓	เห็นกระทุ่มทุ่งด่อนคัน เรียมก์กมกุมก ด่อนกอถ่องไว้เรียม เรียมแท่กากาณดัก	กุมมี่ อกร้อง มือค่อน กอถ่องເຂຍ พเรารันกรรน ฯ

๔๕	หมากพุกระหัพน์ ໄรกรักเรียมราภเรียง ເທິງຮັງຄະເຄີນເກີຍ ໄນ້ແນ່ມບີ້ຂາງບ້ອນ	ພຸມເວີຍ ເຈີກແສ ກວັນສຽວຂອບ ສນໂສກ ກວັບຖາ ອຫຍ່າງນ້າກາເວີຍນ ।
๔๖	ສບວາງພຸກຍໄກດແສ ກຣມໄຟ້ກມເວີຍມກນ ຖຸກອກອວລົມຊນ ຫວັງວ່າກມື່ພແກວ	ສຸກກຣມ ກອກແກວ ຫອບຫຼື້ອ ໄມແນ່ ເຕັກເວີຍມຫດງ ।
๔๗	ນາງດັ່ນກີກຂວັດ ເກບແມ່ດັ່ນດູກດາບ ນາງນູ້ນັກນາມຂາຍ ໝານຫຼີໃກຣໃກ	ດັ່ນຫາຍ ກຕາກໄກ ອກນາງ ອູເຂຍ ຫຼື້ອນນາງນູ້ນ ।
๔๘	ມດຫາເກີຍມເກີບຍເນືດ ໜ່ອນກລື່ນຂາຍກລື່ນໄກດ ອັງຝູ້ຂັນເຊກນິດນິບ ເສາວຽສເຫັນເວີຍມຮູ້	ນວດອໄວ ກລື່ນຫຼື້ອ ເນຕວນ້າ ພິ້ນາ ຮສ້ວນໃນໃຈ ।
๔๙	ເຢີກຫົງສ໌ເທິງແນກໄມ ດວິດກໍາເນີນຫົງສ໌ຫົງ ຂັບແກບັນແກນ້າງ ເຫັນອັນພົກຂັງກວງດະຫັບ	ມຫາຫງ ອ່ອນກລັບ ເຫັກ້າ ແກແສ ທ່າງຫຼູມາຊນ ।

๔๕ พญาสตเด่นน้ำซับ	เนินสูง
ยังรักษาบ้านยัง	ยัวเย้า
รักนามแม่รังผัง	นางแม่ นกนา
ให้ยกเท็นพิทกเกล้า	กดังกันแก่โภค ฯ
๔๖ กอกบัวยินร่องรัง	รั้วมย'
เพียงพวงกรามชุม	ฉากห้อง
ยางเร่ารักเร่ารวม	เกรี้ยมอุก นกนา
เหมือนพี่เร่าไรรัง	รอคเร่ารำครอม ฯ
๔๗ นางนวลนกกว่าหน้า	นวลเกือน
เก้ากู่เก้าไมงเหมือน	แม่นแล้ว
แขขากเท้าขอเชือน	นุชไก่ มาแม่
ໄี้ว้กวากว้ใหญแก้ว	ใช้แก้วกาเรียม ฯ
๔๘ ปากห่างประเหลาโอยร์ช้อบ	ช้อบ พี่แม่
ໄี้ชิตุ่มไปยังอน	เทือกเทือ
กางเขนกิกก่อก	กางกอก
ณัตกระในนีกเนือ	แนบเนื้อแนมใน ฯ
๔๙ ราชีพฤกษชาคิเช้อ	ชายคง
ใบใบไหว้ยมคง	กบเท้า
วังเวงวิเวกวง	เข้าเขตค์ นิเสย
สมสัคค์เสียดินศรร้า	ช่วยเกรวักรวงเวียน ฯ

๑๕๓	ช่องผังคนช่องทง	คาด ผังเชย
๕	ผังภารมย์เรณุ	แผนช้าง
	ศิกรังสรรค์สมฤทธิ์	เสี่ยวหวาน ทรงพั่
	ผังแผ่นสมรแม่นม้า	แผนหมาดหมายเหมือน ๆ
๑๕๔	ยามเย็นขลตย่านนา	นที มาแม่
๕	ถังถินท่าวัวมี	ถ่างร้าง
	วัวเขยช่วงปีศาจ	ทรงหนัก โศกนา
	บรรทุกทุกเรียมบ้าง	แม่ไว้พองทรง ๆ
๑๕๕	ดัษดึงบ้านกอกแก้ว	ถูกเท็น เลยแม่
๕	ออกพกรรมหนองเย็น	ເດືອກກ່າງ
	บ้านกอกกอกເຂຍເຊັນ	กົມຍ້ ຫຼັງนา
	วางแผนช่วยกอกกล้า	ເດືອກຫ້າໃນทรง ๆ
๑๕๖	แก่งเมืองมนกอักษัน	หินเท็น อญเชย
๕	เมืองนบเย็นเมืองเย็น	บាកວัง
	วังวัดวิกดิเย็น	ເບືອກອູ່ ໄຄนา
	กแก่งเมืองเมืองร้าง	พรางเมืองเหมือน ๆ
๑๕๗	หนองบัวงอกซแก้ว	กานقا พົງ
๕	กลันบໄກດกนา	ເລື່ຫັນອັງ
	บัวปีรังปีรับนาสา	ສມສິທີ
	บัวແນນบัวหลวงชรั้ง	ເບີຍກສົວຂຶ້ນບັດຕົງ

๑๕๔	มือยกล่าววังชัยสรวงแก้ว	โภสม ก็ค
	เพญูผากกันพม	อ่อนช้อ
๑๕๕	ใบเปรี้ยบปรีปะทุน	กิพสระ พแม่
	วันละวันร้อยอ้อ	ภเกด้าหรือคตฯ ฯ
๑๕๖	ถนนคงด้าเยี่ยม	เข็นรอน รอนเชย
	คิดแมมแย้มบัญชร	ชัมชับ
	ทำเยี่ยมบยลสมร	เมื่อฉัน ไกแม่
	อยู่กับเยบมหานันชย	หนังไหเวยมเห็น ฯ
๑๕๗	คาดเกี่ยวเก็บว่าโภกทัน	คาดสม ญาแซ
	ผลก์ใจชาญ	แต่เท้า
	ไขคาดอยยาบลง	ไขไขก มาแม่
	ดิลว่าห้ามรัวเร้า	ฝากไว้ไวเรียม ฯ
๑๕๘	ขอเรียอกกำ่แก้ว	กำ่สรอก ออยู่ๆ
	ไครระป่องนวลปลอก	ปลิกเกร้า
	เสียศรีชัยทรงสุดก	เหลือแหล่ แล้วแม่
	เกะกังคาดเต่งเท้า	แก่นนานดอน ฯ
๑๕๙	ໄอยแรงเรียมรำให้	หวานง มาแม่
	ยินซื้อขอนขว้างชวาง	ย่านน้ำ
	กันออกอักไกรวง	ໄอยออก ไกทั้ง
	ถนนคืนท่อนชอนค้า	แน่นเนื่องในกรวง ฯ

“๓” ค่ายหดงหด้ายลูกดง ตามเด่นชัย น้ำแม่
 รายยะเหรี้ยมวางเกวียน การแก้ลัว
 ขันกามร่องไจเจียน ใจชาติ
 กนจะรอกหรือแก้ว พเชียบอรมดาญ ฯ

นิราสท์พี้เวียงจันท์

หน่อ้มเจ้าทัน ในกรมหลวงเสน่บวิรักษ์ แต่ง

๑ ใจศักดิ์ความดีของพ่อชัย

เวรวิบัติชักวิบากให้หากเชย
รัญชวนไก่ด้วยจะได้ส้มรมมิ่ง
สิบเอ็งก้าวราว์บึงขาวรณ์
อาจมองก็ทรงพักคำหมักน้ำ
เสริฟ์ลินดาศยาคราลงนาวี่
พี่เหลือิวยชะแง้แลห่าไม่เห็นนัง
นาวาชิกคิกความเสก์ไป
ถึงดาวาสวักก้าวทึ่งส์สถาน
ขอพระฤกษ์พกอยู่ก็อิศรา
หงษ์พินที่สุดิคในสถาน
ให้พันภัยໄโภกาสดาพร
ถึงบางจากເเรียนโนก็จะร่วง
กังจากເเรียนมากวักหนักอาจ
ถึงบางพลังซ้ำพลังเข้าอิกแล้ว
เหมือนเพลกันวงลกรวญหาสุกາເเกิยว
จะล่วงเหลือิยกุยางระบยมทรวง
จะล่วงเหลือิยกุพักรบุพินหาร
หลวงประวิงทรงระทึกฤกษ์ดอน
พร้อมนิกรเก็บย่างก้าวไว
ไก่ฤกษ์ยำฉ้องให้ประกับที่
ไทยวิดิแดວท่าชาลัย
บึงเมืองรองอัสส์ชุดนัยไหด
ไอ้จะไก่ลับแล้วนะแก้วค่า
ชลีกรนมัสการเห็นอิเกศ่า
ให้ชาติกมรมหาอย่าท่องรา
พระคุณช่วยอิมาลย์ร่วงสมรา
ประดุมกรกวางดวยยังกุมลา
ทำบ่ลงแม้นเหมือนนิราสา
ແสนะชาເສີຍกัวยจากวิบากເเรียว
ไก่บันແວ່หลวงไห่ฤกษ์ເສີຍ
เหมือนเพลกันวงลกรวญหาสุกາເเกิยว

ดิ่งยางชื่อแก้วร้าสไม่มีสูง
 เหมือนแต่วรังชื่อนั้นนิมฐานสูงกว่าง
 ดิ่งยาง โพธพันธุ์วนคลอกบ้าน
 กะสินขอเชื้บวงเล็บลอกไม่ทกกรรณ
 คลากแก้วแก้วฟ้าคริสวัสดิ
 คลากชวัญชวัญค่าอยู่นาน
 ดิ่งป่ากเกี้กครัวธรรมอรามณ์ร้อน
 นาวาเริงเกียงข้ามความของวน
 แล้วรำไกกันนาที่ท่านนั้น
 ประณมหัดดูช่วยเข้านวยพร
 กัตานารามัญชัยเนยยะ
 ถางนางทองกัตนาเห็นคากม
 พองเครวสบพบท่องเกียดนม
 จะรำรากรชวัญค่าสูงกว่าง
 กีลัญเครวิกเสร็จโดยวิดีแควร
 ดิ่งยางพกเหลบพันคำยับลไป
 ดิ่งยางพังค์ก้างอ้วร้ำ
 ยังรัญชวนครรภุหยาให้หัวรด
 ดิ่งสามโภกແຕโภกไม่ห่อนเห็น
 แต่กอนเก็บวงกไหนก์ไม่มี
 ดิ่งเก้าะใหญ่ยื่นแสงพระสุริเยก

สะกมทุกซอกเทียมเท่ากันเจาหลวง
 ไว้ให้ส่งงงลงนไม่บลนวต
 ไฟฟางพาณบวยบันดับหันหวาน
 เหมือนไฟฟ่าวนหากวักกันน
 จะเกืองชักชุ่นห้องกัวหมองคริ
 ป่านฉะนี้จะเทวุฒิลักษณ์
 ระกุดชนหัดใจอาลัยหวาน
 ผู้นี้ ผู้นี้ พุชย์มหันนุมารค์จะรากร
 เห็นรวมัญหมอยเมียงเกียงสลดชน
 ที่แลวกำรสากครุชักกม
 อะม่อมเหมาเกล้ามวยกสวยสม
 สะไห่ห่มพอประมาดไม่มีกวาง
 บึงกรรมกรอมวิค์ในนันใหญ่หลวง
 ไม่หายห่วงไทยหาเข็นกราไ
 ล้านาแนววงศากษาให้ด
 ที่ไทยให้หัวหน้าในสาคร
 จะพังพยทกหบวงรุ้งรุ้ด
 เห็นเชิงราชรุ่มร้อนในฤก
 วิชัยเมียนมีนามน่ายกสี
 ช่างดับลังก์เดือนผลไม่พอกอน
 จะเข้ามเขกด์พระสุเมรุคงชร

บักษาศักดิ์สิทธิ์ชาคร
 ก้าวเดินที่รั้งมันรั้ง
 ให้พังค์คั่งรั้งมันรั้ง
 เหมือนออกเรียนมั่วซังปะระคงเกี้ยง ฯ ไปเวียงวายส่วนนิราਸมา
 ดึงขาไทรสุกไสกิวไอยกัน
 ไอกัดลงน้ำเกยปะเพาสัตินดาศมา
 ก็เล็บต่องกั้งลงให้ลุบบางไทรลับ
 เป็นหมอกมีกเมฆาในราชวี
 ก่ออยลซายเดาะเลี้ยบมาในสาครเวศ
 ทั่วมกนิกมิไก้ลักคำบงบาง
 ดึงการเรียนรู้บรกลั้วนหอย้มหัญ
 นาวาพายไก้ลัชิกเข้าคิกเกย
 กัวยมวัมกิเมฆาในนาเวศ
 รายเดียหงส์ดูบงคำบงไป
 ดึงวักน้ำดีปากซ่องป่าวการให้ลุบ
 มีเขื่อนร้อยข้อมามอว่ามหาก
 นาวาต่องพันคดองคงเกี้ยนลัก
 คำตาให้ลุบหักยั้งทัยกัน
 กุญมีรูนให้ลุบกัวงแต่ปางก่อน
 แลววิเวกสูงระหว่างทรงพระป่วงค์
 นิกรชุมเปี่ยบสังกักคำกักกัก
 บรรลุดึงท่าประทับที่พดลับพา

กีเรร์อันเร่งรีบเข้ารังเริง
 ไม่ยิดนางนกสมปะรานเดียง
 นิรารักแรมนวตรัญชวนหา
 ปะระทัยท่าแผลวุ่นไม่ขาดน้ำ
 รันกร์พยั้มวะพะไบมไม่ยิดกิร
 แกลวิจิธรรมายเขมันไม่มีเทินทาง
 แสงเทวชอกกรรมระบมหมาด
 หังสองชั้งผังชุดไม่ชั้นแลบ
 ลั้นคั้งก้าวเดียบเข้าเกราะรำเพาะไป
 สักสังเกตที่ว่าการอยู่กรุงไหหน
 ลังเกตไก้บก็อกดองคงเกี้ยนมา
 แลวไถกังหนังเทพเรชา
 เหมาราชวิเวียงอย่เกี้ยนกัน
 ดึงอาวาสนาด้วพทกไสววรรณ
 แค่ขอคันเดียนสชาคแต่ล้าชาง
 กีสมควรพระนกรเย็นก่อสร้าง
 เสียกาบว่างราษฎร์กัวกัว
 สว่างแสงกะระพฤกกะร่างหล้า
 คำแห่งวักธรรมอว่ามเรือง